

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII^{ТО} ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

IV РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 39

София, сжбота, 14 февруарий

1931 г.

42. заседание

Петък, 13 февруарий 1931 година

(Откритс отъ подпредседателя В. Димчевъ въ 16 ч. 45 м.)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствувагъ следнитъ г. г. народни представители: Абаджиевъ Йорданъ, Аврамчовъ Мито, Алексневъ Никола, Алиевъ Хафузъ Садъкъ, Андреевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Аретовъ Никола, Басевъ Христо, Баралиевъ Христо, Бечевъ Милко, Бешковъ д-ръ Иванъ, Богдановъ Димитъръ, Бомбовъ Иванъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджийски Илия, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Ганчевъ Йорданъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Герай Мехмедали, Гичевъ Димитъръ, Горневъ Христо, Гринчаровъ Димитъръ, Губидѣльниковъ Георги, Дамьяновъ Георги Марковъ, Данчевъ Панайотъ, Даскаловъ Добри, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Добри, Димитровъ Стефанъ, Драгневъ Георги, Думановъ д-ръ Никола, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Ефтимовъ Борисъ, Енчевъ Георги, Ерменковъ Трифунъ, Ецовъ Борисъ, Зографски Димитъръ, Ивановъ Савчо, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Георги, Илиевъ Христо, Казанаклиевъ Георги, Каишевъ Атанасъ, Кацковъ Левъ, Кемилевъ Никола, Кожаклиевъ Колю, Кознички Величко, Колевъ Бою, Кузмановъ Анани, Кулишевъ Георги, Куртевъ Иванъ, Куцаровъ Янко, Кънчевъ Кънчо, Кънчевъ Теодосий, Кърловъ Стоянъ, Личевъ Несторъ, Лѣкарски Иванъ, Манасиевъ Добри Даневъ, Мангъровъ Димитъръ, Мечкарски Тончо, Милевъ Мило, Миновъ Петъръ, Митевъ Добри, Митовъ Генко, Михайловъ Иванъ, Момчиловъ Иванъ, Мустафовъ Кара-Али, Недѣлковъ Иванъ Петровъ, х. Николовъ Иванъ, Омарчевски Стоянъ, Павловъ Грую, Панайотовъ Георги Петровъ, Панайотовъ Петъръ, х. Птковъ х. Георги, Поповъ Кръстанъ, Поповъ Проданъ, Пжчевъ Георги, Рашковъ Христо, Салиевъ Мехмедъ Алиевъ, Сапунджиевъ Никола, Сидовъ Пандо, Симеоновъ Георги, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Статевъ Христо, Стефановъ Стефанъ, Стойковъ Таско, Стояновъ Петъръ, Стояновъ Христо, Такевъ д-ръ Владимиръ, Тонковъ Тодоръ, Тончевъ Желю, Узуновъ Ангелъ, Хитраловъ Александъръ, Хрелопаковъ Иванъ, Христовъ Димитъръ, Христовъ Кирко Цвѣтковъ, Христовъ Тома Янчевъ, Цанковъ Атанасъ, Цвѣтковъ Цвѣтко, Цуцумановъ Петъръ, Ченгелиевъ Антонъ, Шиваровъ Маринъ, Якимовъ Петъръ, Яневъ Димитъръ, Яневъ Сотаръ и п. Янчевъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е решило отпускъ на следнитъ народни представители:

- На г. Георги Пжчевъ — 3 дни;
- На г. Кирилъ Славовъ — 2 дена;
- На г. Павелъ Георгиевъ — 1 день;
- На г. Николай Алексиевъ — 10 дни;
- На г. Борисъ Накевъ Бошковъ — 2 дена;
- На г. Петъръ Миновъ — 1 день;
- На г. Добри Витановъ — 1 день;
- На г. Недѣлчо Топаловъ — 1 день;
- На г. Тончо Мечкарски — 1 день;

- На г. Ставри Андреевъ — 1 день;
- На г. Цвѣтко Цвѣтковъ — 3 дни;
- На г. Димитъръ Бъровъ — 5 дни;
- На г. Йосифъ Марулевъ — 6 дни и
- На г. Димитъръ Яневъ — 4 дни.

Съобщавамъ на Събранието, че е постѣпило законотелно предложение отъ народнитъ представители г. г. Атанасъ Малиновъ, Константинъ Муравиевъ и Славчо Дръновски, приподписано отъ нужното число народни представители, за амнистиране деянията по чл. 431 отъ наказателния законъ, извършени отъ министри не съ цель за лична користъ до 1923 г. включително. (Вж. прил. Т. I, № 65)

Постѣпилъ е сѣщо отъ Министерството на финанситъ законопроектъ за допълнение и измѣнение закона за Българската народна банка. (Вж. прил. Т. I, № 66)

Тия законопроекти ще бждатъ отпечатани, раздадени на г. г. народнитъ представители и поставени на дневенъ редъ за разглеждане.

Пристѣпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене на законопроекта за фонда „Стопанско повдигане на страната“.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ П. Гаговъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение).

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за фонда „Стопанско повдигане на страната“, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 33)

Пристѣпваме къмъ втора точка отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за измѣнение на чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалитъ отъ обществени бедствия.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ П. Гаговъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 59)

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ спешность.

Председателстващъ В. Димчевъ: Г. министъръ-председателя прави предложение, по спешность законопроектътъ да се приеме и на второ четене.

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да докладва законопроекта.

Секретарь П. Гаговъ (д. ср): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за изменение на чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалитъ отъ обществени бедствия“.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ прочетеното заглавие, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретарь П. Гаговъ (д. ср): (Чете параграфъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 59)

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ параграфъ единственъ, както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ разглеждане на точка трета отъ дневния редъ. . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля, да се остави разглеждането на тая точка, докато дойде съответниятъ министъръ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Понеже г. министърътъ на финансите отсъствува, изоставяме разглеждането на точка трета и четвърта и преминаваме къмъ точка пета отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за експортенъ институтъ — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предложениятъ ни законопроектъ за експортенъ институтъ се явява една необходимостъ, особено следъ войната, която направи голъми промѣни въ търговията изобщо. Идеята за създаване експортенъ институтъ изникна отъ грибунитъ на търговскитъ камари, които непосредствено бѣха въ връзка съ търговскитъ срѣди и почувствуваха нуждата отъ единъ такъвъ експортенъ институтъ. Създаването на единъ подобенъ институтъ бѣше продиктувано отъ препятствията, които нашиятъ износъ срѣща въ чуждитъ пазари. Презъ 1926/1927 г. нашето брашно, което се изнасяше въ Гърция особено, поради липса на достатъченъ процентъ глутенъ, биде върнато отъ тамъ само затора, защото въ България нѣмаше единъ институтъ, който да изследва дали брашното има нужниятъ процентъ глутенъ, който се изисква въ Гърция. Това причини на българскитъ търговци-износители доста голъми загуби. Поради това въ редовнитъ годишни събрания на търговскитъ камари се повдигна въпросътъ за създаване на единъ институтъ, който отъ една страна да регламентира нашата износна търговия, а отъ друга страна, да следи чуждитъ пазари и да нагоди, нашия износъ съ огледъ изискванията на чуждитъ пазари.

Г. г. народни представители! Следъ войнитъ всички държави — близки и по-далечни — които бѣха пазари на нашитъ произведения, започнаха да произвеждатъ сѣщитъ произведения по-усилено и по тоя начинъ измѣстиха нашитъ стоки отъ своитъ пазари, а отъ друга страна, консоматоритъ станаха по-взискателни и по-капризни. Докато по-преди, когато имаше повече търсене и по-малко предлагане, по отношение опаковката, качеството, даже и теглото се е обръщало малко внимание, днесъ, съвсемъ не е така, настѣпила е голъма промѣна поради по-изтънчения вкусъ на консоматора. Поради това, въпросътъ за създаване единъ експортенъ институтъ се сложи съ най-голѣма сериозностъ предъ търговскитъ камари. И този въпросъ нѣма да бѣде измѣстенъ докато този институтъ не се създаде точно такъвъ, какъвто се иска, а не такъвъ какъвто се предлага, защото институтътъ, който се предлага, е, споредъ менъ, една тежка бюрократична машина, единъ тежъкъ бюрократически апаратъ, който, вмѣсто да улеснява, износа, вмѣсто да дава възможностъ по-скоро и по-бързо да се върши износътъ на нашитъ произведения, може-би до известна степенъ ще отеги тоя износъ. Задачигъ на тоя експортенъ институтъ сѣ доста голѣми и трудни и затова той трѣбва да бѣде лекъ, гъвкавъ, бързоприспособимъ къмъ нуждитъ на времето и — най-важното — бързо да действува, а не да бѣде бюрократически, мѣчноподвиженъ и спѣващъ износа, съ преписки да води война. Досега у насъ почли

всички учреждения правятъ преценка за дейността си по числото на изходящитъ и входящи нумера на препискитъ, безъ да вземемъ подъ внимание какви резултати сѣ постигнали.

Тенденцията за вмѣкване въ подобни институти лица произхождащи отъ разни академии, безъ да иматъ нужната практика, трѣбва постепенно да се изоставя и да се вмѣкватъ по-практични хора. Имамъ сведения, че поляцитъ сѣ твърде много разочаровани отъ последнитъ много шумни конференции по земледѣлието и сега щѣли да търсятъ хора практики, хора на работата отъ собствената си страна, които да намѣрятъ изходъ отъ положението, въ което е затънало земледѣлието имъ.

Едни отъ голѣматъ помощници на сега създавания експортенъ институтъ, за да бѣде той дееспособенъ, ще бѣдатъ консулитъ. Консулската служба, обаче, извършвана направо или при нѣкоя легация, зависи повече отъ личнитъ качества на лицето, което ще има да организира и направлява тая служба, отколкото отъ каквито и да било теоритични знания. Най-тежката и най-важна проблема за всѣка администрация е проблемата за избора на хората, но изборътъ на хората за консулската служба е много по-мѣкченъ, отколкото за другитъ ресори на държавната администрация. Тая служба, по самото естество на работата си въ днешно време, не върши обикновена канцеларска работа, каквато се върши, да кажемъ отъ Министерството на външитъ работи. Тая служба изисква отъ личността, която я направлява, умъ, знания, тактъ, съобразителностъ, предвидливостъ и още много други качества. Ето защо, тази проблема — изборътъ на консулитъ — е много трудна. Сполучливиятъ изборъ на лицата представлява най-голѣмата гаранция за успѣха на тая служба. Днесъ консулската служба е по-друга, отколкото е била въ миналото, преди войната, когато стопанскитъ въпроси не сѣ играли такава решаваща роля, каквато тѣ играятъ сега. Стопанскитъ познания и житейската опитностъ като-че-ли сѣ преодоляващи качества за лицето, което има да изпълнява консулска служба. Езицитъ, международното право, морското право, цѣлиятъ комплексъ на международнитъ договори, протоколи и митнически тарифи, митническото и финансово право, съобщенията и промишлената политика, познаване стокитъ, търговскитъ методи и обичаи, както и вкуса на публиката — всичко това е необходимо за чиновническия кадъръ въ консулската служба.

Въ днешно време, когато стопанскитъ въпроси доминиратъ надъ политическитъ, всички културни народи се стремятъ да поставятъ на отговорнитъ мѣста по ведомството на министерството на външитъ работи най-интелигентнитъ, най-подготвенитъ теоритически и практически граждани, които съ своя организаторски талантъ и похвати ще отговорятъ най-добре на времето и на нуждитъ, а пъкъ начело на консулската служба се поставятъ най-вещитъ, най-умнитъ и най-активнитъ лица. Само така подобрени лицата за тая извънредно важна и сложна служба, ще бѣдатъ истински полезни органи на експортния институтъ, който си поставя тая голѣма задача да подреди, да типизира и да регламентира нашия износъ. Говоря всичко това не за друго, а за да предизвикамъ едно ревизиране на методитъ, по които се е движила досега консулската служба. Желателно е, когато нашитъ търговски консули идватъ въ страната ни, да съобщаватъ за идването си на търговцитъ, които се интересуватъ за положението на пазаритъ въ странитъ, където сѣ тѣ. Често пѣти тѣ идватъ тукъ и отиватъ на дача, на бани, отиватъ въ Рила или другаде безъ да съобщятъ кога могатъ да приематъ ония търговци, които се интересуватъ отъ външнитъ пазари. Желателно е да има контактъ между тѣхъ и търговския свѣтъ, търговскитъ камари, търговскитъ, индустриалнитъ и занаятчийски съюзи, да изслушватъ непосредствено отъ тѣхъ какви сѣ нуждитъ на нашата износна търговия и да посочватъ недостатѣцитъ на нашето производство, предметъ за износъ, които недостатѣци сѣ и забелязани отъ самитъ консули, консоматоритъ и отъ чуждитъ търговци. България днесъ има нужда не отъ хора, които да работятъ въ канцеларитъ на легациитъ и да се занимаватъ съ висша политика, а отъ истински деятели за стопанското развитие на страната, защото като победена и омаломощена страна нѣе нѣмаме нито сили, нито възможностъ да се ширимъ въ европейския дипломатически концертъ. Затуй трѣбва да разходваме силитъ и срѣлствата си главно въ стопанската областъ, за да постигнемъ по-добри резултати въ износната ни търговия, съ което пъкъ ще се закрепимъ икономически и финансово цѣлата държава.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 59.

Г. г. народни представители! Подчерта се отъ преждеговоривши мои другаря, че положението, въ което се намираме, при прогреса на другитѣ страни и конкуренцията на пазаритѣ, почти не ни оставатъ много артикули, които можемъ да изнасяме. Все пакъ трѣбва да използваме умело всичко, за да можемъ да изнесемъ колкото се може повече. Напоследъкъ се забелязва, че много търговци напускатъ нашитѣ търговски центрове и се заселватъ въ голѣмитѣ чуждестранни търговски портове, като Марсилия и други. Държавата трѣбва да подкрепи търговци-експортиори, за да имъ даде възможностъ да се закрепятъ, защото тѣ сж пласборитѣ на нашитѣ произведения. Азъ смѣтамъ, че е необходимо, когато се създава експортенъ институтъ, да се вземе предъ видъ и това нѣщо.

Институтътъ, както се предвижда, ще бѣде много мѣчно подвиженъ. Като имаме предъ видъ, че търговскитѣ камари иматъ изключителната задача да събиратъ сведения за нуждитѣ на нашата индустрия и търговия, азъ смѣтамъ, че този институтъ, който се създава, трѣбва да има и за задача по-скоро да координира дейността на търговскитѣ камари — отдѣлитѣ търговия и информации. И затова азъ мисля, че едно бюро съ по-малко хора, наречено експортенъ институтъ, което да координира бюрата за износъ на 5-тѣ търговски камари, ще бѣде по-лесно подвижно, отколкото този експортенъ институтъ, който се предвижда въ законопроекта. Той често пѣти може да прѣчи на търговцитѣ при износа. Напр., дойде стоката на пристанището, обаче, неговитѣ подведомствени органи дадатъ друго тълкувание на известно нареждане, и докато се оправи работата, пропускатъ се известни моменти, а вие знаете, че известни моменти може да коштуватъ много срѣдства на търговеца-износителъ.

Законопроектътъ, който се предлага, ще бѣде подкрепенъ отъ всички партии, отъ всички депутати, съ искане той да се преработи, за да бѣде този институтъ, който ще се създаде, гъвкавъ, а не да прѣчи на износната търговия. Защото омръзнало е на българския народъ, когато се учредява известенъ институтъ, да вижда да се създава бюрократизъмъ и вѣчна разправия съ преписки.

Днесъ, г. г. народни представители, когато трѣбва да се намѣрятъ нови пазари, когато имаме маса занаяти, които се индустриализиратъ, когато имаме маса предмети, които могатъ да намѣрятъ пласментъ въ Турция — като произведенията на коларския, тапицерския и други занаяти — ние трѣбва да имаме активни търговски консули, които да иматъ нюхъ, да отиватъ навсѣкѣжде, да проучватъ, за да можемъ винаги да знаемъ какви сж нуждитѣ на пазара. Ще ви приведа единъ примѣръ. Единъ белгийски консулъ въ Испания, като забелязалъ една година, че, плодовитѣ сж много и ще бѣде необходима много хартия за завиването на тия плодове, веднага донася въ Бедия: такава и такава хартия ще бѣде необходима, индустриалцитѣ да се подготвятъ. Ето какъ търговскитѣ консули на чуждитѣ страни следятъ навсѣкѣжде нуждитѣ на пазара и съефективно донасятъ въ своитѣ страни. А нашитѣ консули, съ изключение на нѣколко души, почти бездействуватъ. Ето защо азъ смѣтамъ, че наредъ съ създаването на експортния институтъ, ще трѣбва да се реорганизира и консулския институтъ въ смисълъ, да се поставятъ начело на консулскитѣ служби търговци, специалисти, както гърцитѣ изпратиха въ Берлинъ, кѣдето се консумира грѣцки тютюнъ, най-добритѣ експортиори на тютюнъ и по този начинъ завладѣха германския пазаръ на тютюнъ. Не трѣбва да прашае за търговски консули лица, свършили консулски отдѣлъ, безъ да иматъ практика, а хора на практиката, които ще бѣдатъ по-полезни за самата работа. Тогава експортниятъ институтъ, който се създава, ще бѣде полезенъ. Не направимъ ли това, азъ съмъ убеденъ, че този институтъ, който създаваме, ще остане само на книга, а работата ще си върви така, както е вървѣла досега.

Завършвамъ. Създаването на експортния институтъ е тѣсно свързано съ уреждането на консулската служба, която трѣбва да се уреди така, че да може по-лесно да се постигне целта, която се преследва съ този законопроектъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Владимиръ Бурилковъ.

Д-ръ В. Бурилковъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Странно е, че интересътъ на Камарата...

Б. Павловъ (д): На вашата камара.

П. Гаговъ (д. сг): И вие сте трима души.

Д-ръ В. Бурилковъ (д. сг): ...къмъ законопроекта, който ни предлага г. министърътъ на търговията, е слабъ. Има единъ общъ повикъ изъ цѣлата страна, че има стопанска криза, а знайно е, че тази криза е криза въ износа преди всичко. Източникъ на днешното трудно положение е кризата въ износа. Ако г. министърътъ на търговията ни поднася този законопроектъ за учредяване експортенъ институтъ, това показва, че той наистина иска да направи една стѣпка къмъ разрешаване на една отъ най-важнитѣ задачи за бъдещето на нашата страна.

Г. г. народни представители! Не е важно дали въ представения законопроектъ отъ Министерството на търговията има известни несъобразности въ подробноститѣ. Този законопроектъ е съставенъ отъ Министерството на търговията, следъ като сж взети подъ внимание мненията на компетентни институти, каквито сж търговско-индустриалнитѣ камари и съюзътъ на търговцитѣ. Този законопроектъ, споредъ менъ, има да претърпи още промѣни, за да стане по-свършенъ и да разреши по-добре задачитѣ, които си поставя.

Но въ връзка съ законопроекта, нека ми бѣде позволено тукъ, предъ г. министра на търговията и предъ народното представителство да изтъкна нѣколко предпоставки, които сж свързани не само съ бъдещето на нашата износна търговия, но изобщо съ бъдещето на нашата търговия, която е главниятъ лостъ, главниятъ двигателъ на производството. Българското производство, г. г. народни представители, нѣма да се развие само съ мѣроприятия, които целятъ да подобрятъ неговата вътрешна организация, да го рационализиратъ. Нѣма съмнение, че главниятъ лостъ, който движи производството, това сж пазаритѣ. Това важи, както за индустрията, така и за земледѣлието, така и за скотовѣдството. България е една страна съ твърде голѣми възможности за свиневѣдство, но този отрасълъ не може да се развива безъ осигурени пазари. Въ България имаше една тенденция въ последнитѣ години за развитието изобщо на скотовѣдството. Тази благоприятна тенденция бѣше детерминирана отъ наличността на близкия грѣцки пазаръ, кѣдето най-вече се пласираше българскиятъ добитъкъ. Но една пертурбация въ отношенията съ този пазаръ даде за резултатъ понижението на ценитѣ на добитъка, на което понижение, наредъ съ понижението ценитѣ на зърненитѣ храни, се дължи стопанската криза, която отъ земледѣлието премина къмъ всички други браншове.

Съ този законопроектъ се създава единъ институтъ за проучване проблемитѣ на българската външна търговия, на българския експортъ. И добре е, че се създава единъ центъръ, въ който да се събиратъ всички сведения по актуелнитѣ въпроси отъ областта на експорта, за да може съефективно да се разрешаватъ. Азъ бѣхъ много доволенъ отъ краткитѣ бележки, които направи вчера тукъ г. Куртевъ. Неговитѣ бележки ми разкриха не само единъ стопански деятелъ, въ неговото лице, въ единъ земледѣлски отрасълъ, но ми разкриха и една отрадната картина въ тоза недобро време — че по стопанскитѣ въпроси, по общонароднитѣ въпроси нѣма спорове, а има единодушие, има едно искрено желание за търсене на срѣдствата за излизане отъ днешната беда и за намиране цѣръ на положението.

Г. Куртевъ изказа опасението, че може-би този институтъ, създаването на който се иска, ще се превърне въ единъ институтъ напълно бюрократически, който ще закъснява и съ своитѣ препорѣки, и съ своитѣ проучвания и ще дава само закъснѣли статистически сведения. Тази възможность, г. г. народни представители и г. министре, сжществува. Азъ нѣма да се чудя много, ако тази възможность бѣде налице. Но искамъ да вѣрвамъ, че старанията на министра, бдителността на търговското съсловие, пѣкъ и на всички стопански деятели ще направятъ отъ този институтъ единъ живъ инструментъ за задоволяване действителнитѣ нужди на живота.

Относно състава на общия съветъ, ще кажа, би било отъ голѣма полза, ако тамъ има 3 или 4 души представители на българския експортъ, които сж въ непосредствена връзка съ действителнитѣ нужди на експорта. Г. г. народни представители! Макарь често пѣти да се критикува дейността на търговскитѣ камари, все пакъ, ако има нѣщо ценно да сж допринесли тия камари, това е тѣхниятъ постояненъ непосредственъ контактъ съ търговското съсловие, съ стопанскитѣ съсловия, съ творящитѣ стопанска дейность личности.

Г. г. народни представители! Тръбва добре да се подчертае, какво този институт има за цел регламентацията на износа, проучване на износа, но във никои случай нѣма да спѣва частната инициатива на експортѣритѣ. Главната целъ на неговитѣ проучвания трѣбва да бѣде, да отстранява всички прѣчки, които могат да се явятъ на пътя на частната инициатива, било ако тя се проявява, отъ отдѣлни лица, било отъ стопански корпорации, каквито сѣ кооперациитѣ и другитѣ стопански сдружения. Частната инициатива, за която вчера говори г. Куртевъ, е наистина извънредно важна; тя е главната, творческата сила въ всички области; тя е и главната сила, която допринася за откриването и създаването на чужди пазари. Ролята на този експортен институт не може да бѣде друга, освенъ да отстранява всички възможни прѣчки и да дава необходимото съдействие на ония лица, които откриватъ нови пазари за българското стопанство.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да препорѣчамъ на бѣдешитѣ дейци въ този институтъ и една друга грижа. Нашиятъ стопански животъ се развива при единъ правенъ режимъ, който не е още съвършенъ, единъ правенъ режимъ, който не дава пълна сигурностъ за стопанската дейтелностъ. Една предпоставка за развитието и на земледѣлието, и скотовѣдството, и на индустрията, и на търговията е сигурността. Тръбва личността при своята стопанска дейтелностъ да знае при какви правни условия, при какви правни гаранции, при какви фискални условия действува. Нека признаемъ, че въ много случаи нашата стопанска дейтелностъ се е спѣвала отъ едно законодателство, което не е държало твърде голѣма смѣтка за печалнитѣ резултати отъ правната несигурностъ. Не само често създаваме закони съ обратна сила, но фискалното законодателство има едно твърде едностранчиво развитие — заради интереситѣ на фискализма отнема възможностъ за стопанска дейтелностъ. Азъ бихъ посочилъ само на тѣхъ нареченитѣ начети по закона за митницитѣ и по закона за желѣзницитѣ, които начети, следъ известни ликвидирани операции, се явяватъ като едно бреме за хората, заети въ стопанството. Тия начети трѣбва да бѣдатъ премахнати частъ по-скоро.

Тръбва да се надѣваме, че една отъ задачитѣ на експортния институтъ ще бѣде да проучва въпроситѣ навреме и да взема навреме мѣрки за разрешаването имъ.

Г. г. народни представители! Ако сте преглеждали перата на нашия износъ отъ 1910/1911 г. насамъ, вие сте забелязали голѣма трансформация въ износа. Докато презъ 1911 г. имаме единъ износъ на зърнени храни отъ около 300 хиляди тона, презъ 1929 г. той спада, ако се не лъжа, на 112 хиляди тона. Но най-характерното е перото на пшеницата: докато презъ 1911 г. имаме единъ износъ отъ 300 и нѣколко хиляди тона, следъ войната имаме изнасяни незначителни количества отъ по 20—30 хиляди тона и едвамъ презъ 11-тъ месеца на 1930 г. констатираме единъ износъ отъ около 35 хиляди тона пшеница и около 115 хиляди тона царевича. Макаръ цифритѣ отъ 1930 г. да сѣ най-високитѣ отъ войната насамъ, но далеко още не сѣ достигнали рекорднитѣ цифри презъ 1911 г. При пренията по единъ законопроектъ, мисля г. Стефанъ Стефановъ каза, че благодарение на насърченията, които е направилъ г. министъръ Христовъ, много жито се родило въ България и поради това е настъпило спадането на ценитѣ, обаче тѣзи цифри показватъ, че въпрѣки всички усилия за подобрене житнитѣ сортове, износътъ на житото все повече и повече намалява значително. Азъ дори смѣтамъ, че ако тѣзи цифри бѣха взети подъ внимание при създаването на закона за Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни, ние бихме се по-скоро решили да създадемъ монополъ въ износа на житото и рѣжътъ, за да насърчимъ производството на тѣзи продукти, отколкото да прибѣгваме до полумѣрки, каквито сѣ взети съ този законъ.

Казахъ, че не е важна само проблемата за организацията на производството, но е важна и проблемата за намирането на пазари. Че нашата индустрия, съ която се хвалимъ, нѣма почти никакво значение за експорта, това на всички ви е известно. Значи, когато говоримъ за експортъ, касае се за експортъ на продукти на нашето земледѣлие. Отъ тия продукти главното перо днесъ е тютюнътъ. Следъ него идатъ добитѣктъ, яйцата и птицитѣ.

Г. г. народни представители! Говори се въ последно време, че трѣбва да организираме производството така, че да произвеждаме продукти, нагодени за голѣмитѣ външни пазари. За да постигнемъ това, една отъ задачитѣ на експортния институтъ трѣбва да бѣде типизирането на продуктитѣ. Това типизиране нѣма да се създаде само по

силата на този законопроектъ, а ще се създаде отъ частната инициатива, подпомогната отъ експортния институтъ. Досежно контролата за доброкачествеността на продуктитѣ, които се изнасятъ, за да не компрометиратъ експорта съ българското производство на чуждитѣ пазари, азъ съмъ напълно съгласенъ, че тая контрола, която се предвижда, ще бѣде твърде ползна и твърде ефикасна.

Като смѣтамъ, че този законопроектъ е добро начинание, пожелавамъ за неговото приложение да се привлѣкатъ експортѣритѣ, които сѣ главнитѣ агенти, които движатъ нашия износъ. А това би могло да се постигне, като се направи известно измѣнение по отношение на секциитѣ, като свържемъ работата на търговскитѣ камари съ работата на секциитѣ, които се предвиждатъ въ законопроекта.

Азъ смѣтамъ, че всички тѣзи пожелания, които се изказаха, не сѣ отъ естество да накрѣятъ ни най-малко резултатитѣ, които се очакватъ отъ този законопроектъ. Азъ смѣтамъ, че законопроектътъ трѣбва да бѣде безусловно приетъ отъ всички, като се направятъ подобрения, които се споменаха. Пожелавамъ, што г. министърътъ да упражни личното си въздействие при подбора на лицата за този експортен институтъ и да не допусне неговото бюрократизиране — напротивъ, той да бѣде единъ живъ организъмъ въ услуга на нашия износъ. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ).

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, съ който се занимаваме, е безспорно сериозенъ, защото е свързанъ съ стопанската криза въ нашата страна, свързанъ е съ свѣтовната криза, въ която се включва, безспорно, и нашата страна. Но щѣхъ да се смѣтамъ много по-доволенъ, ако законопроектътъ не засѣгаше само въпроса за износа и вноса, а бѣше единъ законопроектъ за стопански планъ, най-последно, въ нашата нещастна страна.

Г. г. народни представители! Вие отъ дѣсно управлявате въ продължение на 8 години. 8 години непрекъснато всички ония отъ васъ, безъ изключение, които се покачиха на трибуната, както и всички министри до единъ, говориха за създаване на върховенъ стопански съветъ. Презъ м. септемврий 1923 г. го създадохте въ форма на комисия, на недоносче и той самъ по себе си загина. Следъ това вие непрекъснато тукъ въ декларациитѣ, въ речи, въ списания, въ книги — започвайки съ президента и свършвайки съ г. Мишайковъ, започвайки съ г. Мишайковъ и свършвайки съ г. Цанковъ, започвайки съ г. Данаиловъ и свършвайки съ г. Григоръ Василевъ — всички, безъ изключение — говорихте за върховната необходимостъ отъ единъ стопански планъ. Вие си припомняте, че въ всички речи азъ тукъ винаги напомняхъ въ продължение на 10 години за нуждата отъ единъ стопански планъ и единъ върховенъ стопански съветъ. И азъ мога сега да тегля заключението, че сегашното ни състояние на стопанска и финансова криза, за да не кажа и катастрофа, се дължи въ висша степенъ на липса на стопански и финансовъ планъ, въ висша степенъ на липсата на върховенъ стопански съветъ.

Г-да! И последниятъ бакалинъ има планъ въ собственото си предприятие. Ние нѣмаме планъ; ние бѣхме свидетели на една скрита, мога да кажа, достойна, но въ всѣки случай безполезна, дори крайно вредна борба на министра на финанситѣ, въ лицето на г. Молловъ и въ лицето на предшественика му, съ министра на земледѣлието и съ министрана труда; ние видѣхме съперничество между българскитѣ финанси и българското стопанство; ние видѣхме съперничество между клоноветѣ на българското стопанство, и сега го виждаме може-би. Азъ, напр., съмъ зачуденъ, че този законопроектъ не се внася едновременно отъ г. министра на търговията и отъ г. министра на земледѣлието. Азъ бихъ желалъ да чия мнението на г. министра на земледѣлието. Законопроектътъ мина въ комисията, но и тамъ нѣмаше делегати отъ Министерството на земледѣлието; не само, че нѣмаше върховетѣ, но нѣмаше и обикновени чиновници отъ Министерството на земледѣлието; нѣмаше и никого отъ членоветѣ на парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието. А знайно е, че 95% отъ българския износъ е земледѣлски. Какво вършимъ ние тогава? Съ това, г-да, не намалявамъ значението на инициативата на г. Мишайковъ; напротивъ, азъ смѣтамъ, че все таки началото е добро. Но азъ не ви питамъ, дори въ разгара на едно стопанско бедствие, когато единъ отъ вашитѣ водачи, бившъ финансовъ министъръ, по подобие на думитѣ: „Не Ваше Величество, това не е бунтъ, това е революция“, казва: „Това, г-да, не е криза, това е бедствие“, азъ ви питамъ: къде е ва-

иният план? Вие може да имате само едно внимание — че падате. И понеже вече падате и си отивате, можете да кажете: „Ние пропуснахме 8 години“. Но въ комисията ми отговори: „Да, г. Янулов, ние свършваме сесията, но не свършваме нашата власт, заради туй можете спокойно да говорите и за стопански план, и за стопански съвет, и ще видим какво можем да направим въ това отношение“.

Г-да! Върно е, че институтът за износ има въ няколко страни. Но азъ ви питамъ: има ли страна днесъ, въ която да нѣма стопански съветъ? Има ли страна, въ която да нѣма стопански планъ, и то най-подробенъ? Вие виждате вече 10 години съществува стопански съветъ въ Германия, създаденъ въ 1920 г. съ чл. 156 на Ваймарската конституция. Въ него влизатъ делегати на работническата класа, делегати на буржоазията, делегати на комсоматоритъ, на градоветъ, на министерствата. Виждате стопански съвети въ Франция. Франция не обича стопанскитъ съвети, тя е ревнива къмъ правата на депутатитъ и, въпрѣки туй, презъ 1925 г. тя създаде върховенъ стопански съветъ, не така многочисленъ, отъ 360 души, какъто е въ Германия, а само отъ 47 души. Също такъвъ стопански съветъ виждаме въ Чехия, въ Полша, въ Ромъния, въ Гърция, въ Турция, въ Япония — да не говоря за Русия и Италия. Въпрѣки всичката дивергенция въ политиката, въпрѣки туй, че ние сме свидетели на фашизъмъ, на болшеизъмъ, на критика на демокрацията, ще забележите, че държавата все повече и повече увеличава своитъ стопански функции, че тѣзи стопански функции на държавата започватъ да й даватъ нова физиономия и че общото на фашизма и болшеизма трѣбва да служи за корективъ на демокрацията. Ако това е така, азъ действително се чудя, защо у насъ не се създаде единъ върховенъ стопански съветъ, защо досега не се занимаемъ съ изработването на единъ истински стопански планъ, който не може да не бѣде и финансовъ! Мнозина въ първо време се смѣха на петилѣтката въ Русия, а сега съвсемъ не се смѣятъ. Г-да! Мене не ме интересуватъ съветскитъ вестници — азъ зная, че тѣ сѣж пристрастни — но азъ вземамъ нѣмскитъ списания, на Хамбургския университетъ, други, които се занимаватъ най-сериозно съ петилѣтката въ Русия и които, като схващатъ, че въ Русия, вследствие на диктатурата, има едно намаление до неимовѣрностъ на цената на труда, се запитватъ: какво ще стане съ пазаритъ на Европа, ако петилѣтката действително успѣе? Това не се смѣта за успѣхъ на болшеизма — не е тамъ въпросътъ. Напротивъ, азъ виждамъ, че социалното законодателство въ Русия все повече и повече се суспендира. Вие знаате, че въ м. ноември 1930 г. дори се суспендира социалната застраховка за безработица, понеже се каза, че нѣмало мѣсто за безработица въ Русия, че нѣмало безработни.

М. Дочевъ (д. сг): То се отрази върху заплатитъ.

И. Януловъ (с. д): Издаде се една специална заповѣдъ, въ която се казва, че никой нѣма право да напусне собствената си работилница или фабрика, единъ видъ става закрепостяване на работниците. Но, дяволъ да го вземе, всичко това е една система въ Русия, която е възможна при тази диктатура въ нея и която намалява цената на продуктитъ. Отначало се предполагаше, че „дѣмпингътъ“, въ кавички, е само вследствие желанието на Русия да си достави валута; днесъ, обаче, никой въ странство не се храни съ тази иллюзия, и всички виждатъ, че руската конкуренция става все по-застрашителна.

М. Дочевъ (д. сг): За смѣтка на работническитъ заплати.

И. Януловъ (с. д): Да, безъ съмнение, тамъ съмъ напълно съгласенъ. — Тя започва да застрашава стопанството въ странство, започна да влияе на стопанството и въ България. Вие виждате стопански планъ не само въ съветска Русия, но и въ Италия. Ако отъ фашизма можемъ да почерпимъ единъ урокъ, и само единъ, заедно съ протеста ни отъ дѣното на душата за погубване на демокрацията, за ограничение на свободата и т. н., той е: да имаме и ние известна планоуѣрностъ въ стопанскитъ си действия. Същото забелязвате и въ Германия, същото забелязвате и въ Франция, същото забелязвате и въ Англия. Азъ не вѣрвамъ, че ще се намѣри единъ министъръ тукъ на тази маса (Сочи министерска маса), който да ми отговори така, както ми отговори преди две години единъ другъ министъръ на стопанско министерство, но който не е така много добре запознатъ съ стопанскитъ въпроси: „Всички тѣзи стопански съвети и стопански планове нищо не направиха въ свѣта; ние нѣмаме нужда отъ стопански планъ; ние си имаме стопански планъ“. Е добре, вие си имате стопански планъ и азъ виждамъ сега този

стопански планъ. Вие полагате всички старания за увеличение на популателната сила на населението, а въ същото време финансовиятъ министъръ ви внесе законопроектъ за намаление чиновническитъ заплати и всички го гласувахте, защото знаете, че съкровището е празно. Вие имате стопански планъ на министра на пѣтищата, който ви заявява, че той си приготвя стопански планъ за шосетата за 5—10 години; вие имате стопански планъ на министра на търговията; вие имате стопански планъ на министра на земледѣлието, който не Ви чака, г. Мишайковъ, да прокарате този законъ, но който съ една заповѣдъ си назначава кореспонденти и т. н. Не го осждамъ, щомъ това назначение е само съ заповѣдъ, но азъ говоря, че липсва една връзка, координация. Ако слѣзете надолу, вие ще видите, че между търговскитъ камари и министерството има едно пълно несъгласие. Въ продължение на три години азъ ви цитирамъ тѣхни решения. Ние, социалиститъ, трѣбваше да ставаме тукъ изразители на мненията на търговскитъ камари. Слизайки още по-надолу, вие ще видите същото и въ постояннитъ комисии, които тожесъ стопански институти; същото ще забележите и въ общинитъ, които също сѣж стопански институти; ще видите най-невѣроятни планове, противоречия, разточителство. Вие клатите глава, г. министре, значи сте съгласенъ, и азъ вѣрвамъ, че въ долбочината на душата си сѣж напълно съгласни съ мене и депутатитъ отъ болшинството.

Но азъ питамъ: въпросътъ за износа изолиранъ ли е отъ въпроса за вноса; въпросътъ за вноса и износа изолиранъ ли е отъ въпроса за производството; въпросътъ за производството изолиранъ ли е отъ въпроса за търговскитъ договори, за комсомацията, за вътрешния пазаръ, за социалното състояние на народа и най-после отъ въпроса за финанситъ? Ако смѣтаме, че този институтъ се създава само за увеличаване на износа, ние грѣшимъ много. Какво значи увеличение на износа? Ако свдемъ задачата на този институтъ, който се създава, само до увеличаване на износа механически, тогава ние нѣмаме ясна идея за положението на нашата страна. Ако вие смѣтате да увеличите износа така, както се смѣта въ Египетъ, Индия или Китай, вие можете да го увеличите най-много, когато обърнете страната на колония. Ние смѣтаме, обаче, да постигнемъ увеличение на активното салдо на търговския балансъ, а то значи намаление на вноса, увеличение на производството и разширение на пазара, въобще да се създаде една система, та България да може да изкористи — нека да кажа тази дума — стопанското положение на свѣта, връзкитъ си съ другитъ страни. Виждате това е една цѣла сложна система и, ако вие откъснете въпроса за износа, може да сгрѣшите.

Ето защо, най-първата ми дума не може да бѣде друга, освенъ да напомня: вие ли, наследницитъ ви ли, трѣбва въ най-скоро време да създадатъ първо, единъ стопански съветъ по подобие на французката система, не на германската, не съ такива широки права — ние не можемъ да достигнемъ дотамъ — и второ, единъ дълбоко обмисленъ стопански планъ за 10 или 5 години. Такъвъ трѣбва непременно да имаме, защото иначе не ще можемъ да достигнемъ нито до увеличение на износа, нито до онай система, на която азъ спирамъ вашето внимание.

Вѣрно е, г-да, че въ 1923 г. вие създадохте единъ висшъ стопански съветъ съ правилникъ. Още тогава азъ го разкритикувахъ и посочихъ, че този стопански съветъ, състоящъ се само отъ петъ члена — г. Мишайковъ, г. Петровицъ и др. — не може да даде резултати; че той не представлява обществена сила; че той въ сѣщностъ съставенъ само отъ нѣколко души чиновници, е едно съществително тѣло при Министерския съветъ. Вѣрно е, че протоколитъ се държаха въ тайна; вѣрно е, че въ Икономическото дружество, въ резултатъ на единъ мой рефератъ и една резолюция за стопански планъ, нѣщо уникъ въ това дружество — се каза, първо, че протоколитъ ще се отпечататъ — обаче и до днесъ не сѣж отпечатани — и, второ, че законопроектътъ за създаване на единъ истински стопански съветъ билъ готовъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Кой е направилъ тази декларация?

И. Януловъ (с. д): Мога да го кажа, но е малко деликатно, защото сега е министъръ. — Когато се реши да се изпрати изложение до Министерския съветъ, той същиятъ заяви: „Г-да! Ще съберкате, това ще бѣде нетактично, защото въ Министерския съветъ се работи обширенъ законопроектъ за създаване на стопански съветъ“. И ние отложихме изпращането на изложението.

Г-да! Въпросътъ за износа поставенъ така въ неговата ширина, е извънредно важенъ, бихъ казалъ, съдбо-

носенъ. На него детайлно се спрѣха нѣкои отъ господа депутатитѣ. Тѣ се спрѣха съ голѣма вещина и мило и драго ставаше на човѣкъ, когато чуваше търговеца, индустриалеца, експортѣра или агронома-земледѣлецъ съ едно познаване на ресора си да излиза да ви говори така детайлно за своята област. Всичко това е необходимо. Въ Парламента е необходимо, обаче, да се начертаятъ и голѣмитѣ линии на стопанската политика. Ние сме винаги били доста силни въ подробноститѣ, обаче въ голѣмитѣ линии не сме имали достатъчно мощъ, за да направимъ синтезъ. Въпросътъ е съдбоносенъ и затова азъ ще ви спра вниманието на това, на което и другъ пътъ съмъ се спиралъ.

Съ 120.000 души срѣдно се увеличава годишно населението на България. За 10 години то се е увеличило съ 1 милионъ. Това е нашата гордостъ, нашата радостъ, това е благодатъ отъ Всевишния. Но въ сѣщото време тѣзи 1 милионъ новодошли хора въ България за 10 години, отъ които 800 хиляди сѣ новородени, искатъ хлѣбъ, искатъ работа.

Втора много важна причина, на която трѣбва да спремъ вниманието си, тя е, че има едно свѣрхпроизводство въ цѣлия свѣтъ, че наша малка страна, която е захвѣнѣла въ производството си, която е захвѣнѣла въ всичкитѣ си сѣрства на стопанството и която днесъ много мѣчно може да приложи изтънченитѣ способности на рационализацията, приложими напр. въ Съединенитѣ щати, ще трѣбва да се замисли дълбоко. До войната ние бѣхме свѣршено спокойни; можеха да се извършватъ всички финансови глупости въ тая страна, понеже имаме широка стопанско-земледѣлска база и равновесието бѣше запазено. Днесъ тази база е разклатена. Земята се тресе. Никога не е запомнена такава голѣма земледѣлска криза въ Европа, на която сме свидетели днесъ. Нашата малка страна срѣща голѣмата конкуренция на задоканскитѣ земи, които свикнаха да произвеждатъ зърнени храни и които не могатъ да се върнатъ вече назадъ вследствие на вложенитѣ капитали, а и самитѣ тѣ не мислятъ да се връщатъ. Единъ интересенъ фактъ: има спадане на ценитѣ и всѣки можеше да предполага, че Съединенитѣ щати и Канада ще намалятъ засѣването.

Министъръ Д. Мишайковъ: По американски сведения, засѣтатъ площъ съ пшеница е намалена съ 4%.

И. Януловъ (с. д): Вие вземате само пшеницата, а азъ вземамъ общо засѣтатъ площъ съ зърнени храни — съ кукурузъ и т. н.; има едно увеличение.

Тогава се слага въпросътъ: действително ли има такова намаление на цената на зърненитѣ храни, че тая цена да не може да служи за покриване на производственитѣ разходи? Явява се едно голѣмо съмнение въ това отношение. Излиза, г-да, че извършенитѣ разходи се покриватъ, може би, съ ценитѣ въ Съединенитѣ щати и Канада, защото тамъ производственитѣ разходи сѣ намалени твърде много, вследствие модернитѣ сѣрства на производството. Азъ не съмъ съгласенъ и съ това, че стопанската криза въ свѣта се дължи само на свѣрхпроизводството. Тогава, когато Съединенитѣ щати сѣ принудени да гласуватъ специални кредити за изхранване на гладуващото население; тогава, когато въ Съединенитѣ щати има 7 милиона безработни; когато въ Европа безработнитѣ отиватъ вече къмъ 12—13 милиона души — очевидно е, че не можемъ да говоримъ за свѣрхпроизводство въ истински смисълъ, при наличността на такава голѣма мизерия. И право е мнението на председателя на Конфедерацията на труда и членъ Обществото на народитѣ, г. Жуо, че основната причина на днешната свѣтовна криза е намалението на консомацията. Но едното и другото поставя насъ, българитѣ, предъ страшната задача да помислимъ за нашия износъ, да помислимъ за конкуренцията на цѣлия свѣтъ срещу насъ. Ние малко по-малко губимъ нѣкои пазари. Безспорно, кризата въ свѣта се дължи и на загубване на голѣмитѣ пазари — Китай, Индия, Съветска Русия следъ революцията. Но, г-да, ние губимъ други пазари. 40% отъ нашия износъ до войната бѣше въ така нареченитѣ източни пазари: сега той е само 20%. Ние почти загубихме единъ отъ тѣзи пазари — Отоманската империя, въ която нашиятъ износъ бѣше достигналъ до 1.100.000.000 л. за да спадне въ последствие къмъ 250.000.000, къмъ 150.000.000 л. А загубването на пазара въ Отоманската империя не е само загуба на традицията въ българската търговия на Изтокъ, а е загуба на единъ разчованъ пазаръ на продукти, като кашкавалъ и др., които не можемъ на никой другъ пазаръ да продадемъ. Виждаме и втория ни пазаръ, Гърция, малко

по-малко да се изплъзва отъ нашитѣ рѣще, а той е извънредно благоприятенъ за насъ, защото нашиятъ вносъ тамъ е близо милиардъ, а износътъ на Гърция въ България е много малъкъ. Търговскитѣ балансъ между дветѣ страни е високо активенъ за насъ. И на какво сме свидетели? Миналата година стана денонсирането на търговската ни спогодба отъ Гърция. И азъ сега слагамъ единъ въпросъ на г. министъра на външнитѣ работи — който трѣбва да дойде тукъ, не бива да отсъствуватъ всички министри, когато се занимаваме съ експорта — защо стана денонсирането на търговската ни спогодба съ Гърция? Г. министърътъ на външнитѣ работи не може да не знае, че се касае за български вносъ въ Гърция отъ 800.000.000 л. Защо оттогава досега не е постигнато нищо въ това отношение — може би е направено нѣщо — и защо въ Атинския парламентъ се занимаваха завчера съ сѣщия въпросъ — за икономическитѣ спорове между България и Гърция, въ връзка съ интервенцията на прочитаемия министъръ на външнитѣ работи въ Англия г. Хендерсънъ? Защо се разискватъ тамъ всички тия стопански въпроси, които могатъ да ни задължатъ извънредно много финансово и по които главното сѣрство на гърцитѣ за принуждаване, да не кажа за изнудване на България, е денонсирането на търговската ни спогодба? Защо се е стигнало до днешното положение и въобще какво е направено? Азъ мисля, че г. министърътъ на външнитѣ работи би трѣбвало дори да се възползува отъ този случай, за да отговори на министъра на външнитѣ работи въ Атина, който изрично казва: „Ние искаме, ние ще направимъ това; то е най-последната ни отстъпка, ние продължаваме денонсирането“, и пр. и пр. Е, г. г. народни представители, азъ ви казахъ, че ние можемъ да създадемъ най-идеалния институтъ за износъ, но ако по сѣщество стане изплъзване на този износъ, ако ние съ политическата си неспособностъ, съ бездейността си, а сѣщо тъй и съ липсата на единъ истински финансовъ и стопански планъ доведемъ работата дотамъ, щото действително нашитѣ голѣми пазари да се изплъзватъ за производството на България, никакъвъ експортенъ институтъ, дори, г-да, никакъвъ стопански планъ не би могълъ да ни помогне. Азъ отварямъ тази скоба и се надѣвамъ, че моитѣ думи ще бѣдатъ разбрани най-добре, защото надали би могло да има по-голѣмо единодушие въ България отъ това по въпроса за тѣзи луди, тѣзи безумни претенции на гърцитѣ, които се измислятъ отъ дълбочинитѣ на историята — безразлично кое правителство стои, то не е въпросъ на правителства — само и само България да бѣде досмачкана, доубита. И въ това време ни викатъ на конференция за съгласения, за федерация, говорятъ за единъ духъ на справедливостъ, а чрезъ устата на Венизелоса създаватъ една атмосфера въ цѣлия свѣтъ, че ние сме, които не щемъ справедливото разрешение на въпроса, арбитражи, и пр. и пр.

Г-да! Има и други много голѣми и важни причини, за да смѣтаме сегашния законопректъ не тъй второстепененъ, както се поглежда на него тукъ, въ Парламента, отъ нѣкои. Въ българското общество и въ пресата забелязваме, че той съвсемъ не се третира като второстепененъ, а му се отлага най-голѣмо значение. Причината е, г-да, че въ всички страни, въ които внасяме, има развито едно свѣрхнационално чувство, което се изразява въ вземане запретелни почти мита. Всички тѣзи страни взематъ своитѣ мѣрки. И азъ бихъ желалъ въ този институтъ ние да следимъ цѣлата тази безкрайна литература, която ни атакува. Азъ ви спирамъ вниманието върху книгата на германския проф. Шахеръ отъ Шутгартъ „Der Balkan und seine wirtschaftlichen Kräfte“. — „Балканътъ и неговитѣ стопански сили“ — която се занимава специално и съ България. Авторътъ на тази книга казва: „Досега нашиятъ, германскиятъ вносъ въ България надминаваше единъ милиардъ лева и се плащаше въ България съ нейния износъ въ Германия и даже знаеи отъ статистиката, че имаше сегизъ-тогизъ и нѣщо повече въ полза на България; какъ ще може, казва, България да плаща своя вносъ съ своя износъ, макаръ и последниятъ да е равенъ по количество днесъ — и тъй е — когато цената му е намалена наполовина? Това е единиятъ въпросъ, който за дава.

Вториятъ е: „Какъ ще може да стане това, когато ние вършимъ всичко за засилване продукцията на земледѣлски произведения въ самата Германия? И третиятъ въпросъ е: „Когато вземаме всички охранителни мѣрки — високи мита и пр. — за ограждане нашата страна, какъ ще може България, една балканска страна, да се справи съ създаденото положение? Ето, този въпросъ е отъ международенъ характеръ. Следъ като спрѣхме внима-

нието си на Гърция и на Турция, има и другъ пазаръ, който за насъ е съдбоносенъ — германскиятъ, който поглъща наши произведения за 1 1/2 милиарда лева.

Следователно, мисли като тия, на които спирамъ вниманието ви, изложени в книгата на Шахеръ, без съмнено, тръбва да ни накаратъ и насъ самитъ да се задълбочимъ извънредно много въ въпроса за износа. Независимо отъ това, г-да, ние виждаме, че има едно извънредно голямо намаление на покупателната сила на населението въ България, а безспорно е, че и този въпросъ е свързанъ съ въпроса за нашия износъ, съ въпроса за нашия вносъ и съ въпроса за нашето производство. Ясно е, прочее — и надъвамъ се, че на сѣщото мнение и е г. министърътъ на търговията — че всички тѣзи сложни въпроси, на които ви спирамъ вниманието, сѣ свързани помежду си и че тѣ ще тръбва да намѣрятъ изразъ въ единъ законопроектъ за общъ стопански планъ, както и въ законопроектъ за върховенъ стопански съветъ, на който този институтъ, който сега се създава, да бѣде само секция.

Сега, г-да, ще се спра на текста на законопроекта. Съжалявамъ, че пожеланията на г. д-ръ Бурилковъ не ще може да бѣдатъ взети подъ внимание въ комисията, а сѣщо и други изказани мисли за измѣнение на законопроекта, защото законопроектът е сега на второ четене, той мина вече презъ комисията, освенъ ако се върне наново въ комисията и тамъ се направятъ нѣкои измѣнения. Когато засѣгамъ подробноститъ, най-напредъ спирамъ вниманието ви на това — както го казахъ и въ комисията — че законопроектътъ има въ висша степенъ бюрократиченъ характеръ, макаръ желанието на г. министра, както той го изказа вчера тукъ, да е, щото да се даде възможностъ на експортъоритъ сами да добиятъ въ този институтъ известна власт и да доведе до едно сътрудничество до една синтеза на вътрешната съ външната ни търговия. Той има бюрократиченъ характеръ, защото вие виждате, че изпълнителната властъ пакъ е претоварена съ директоръ, поддиректоръ, главенъ секретаръ и пр. Защо това? Защо, когато създавате нѣкое учреждение въ България, вие непременно тръбва да турите директоръ, поддиректоръ, главенъ секретаръ и пр.? Едно време ние знаехме Дирекцията на желѣзницитъ, тая на пошитъ и телеграфитъ и следъ това се явиха маса дирекции. Ама за всичко, непременно, една специална дирекция! И щомъ се казва: „Азъ съмъ директоръ“, заплатата тръбва да бѣде надъ 15—20 хиляди лева. И понеже при директора тръбва да има поддиректоръ, назначава се такъвъ, назначава се и главенъ секретаръ и всичко върви и се създава все по-голяма бюрокрация. Въ Съединениитъ щати сѣществува бюро за външна търговия. Азъ не държа на думата — може да се казва и бюро — и да има...

Министъръ Д. Мишайковъ: Тамъ е бюро, но има сто пѣти повече чиновници.

И. Януловъ (с. д): И азъ поддържамъ да има 200 чиновници нашиятъ институтъ, но какви чиновници? — Да не сѣ чиновници въ София. Азъ бихъ желалъ този институтъ да бѣде едно малко бюро, подчинено на министра на търговията, едно бюро въ министерството, служещо като връзка между търговскитъ камари и други министерства. Но Министерството на земледѣлието не благоволява да внесе готовия и разгледания на първо четене законопроектъ за земледѣлскитъ камари. Както свързвате по тоя начинъ, г-да, всички стопански ресори, които се занимаватъ съ износа, създайте единъ здравъ и подвиженъ центъръ, който да е подчиненъ на единъ министъръ, а не на Министерския съветъ — защо на Министерския съветъ? — И този центъръ да има своитъ връзки и пипала главно въ чужбина. Въ чужбина имайте всичкитъ тия чиновници които да бѣдатъ не обикновено бюрократи, но да бѣдатъ, може би, търговци, икономисти и пр. и много отъ тѣхъ на почетна служба, но които да работятъ за експорта, за българския износъ. И азъ се надѣвамъ, че г. министърътъ на търговията, който разбира това, би тръбвало въ тази смисълъ да насочи прилагането на законопроекта. Инакъ, ако смѣтате да създадемъ тая дирекция съ директоръ, съ поддиректоръ, съ главенъ секретаръ и т. н. и да я раздѣлимъ на секции, въ които, безъ съмнение, пакъ ще има шефове — тѣ ще бѣдатъ директоръ, поддиректоръ и т. н. — и всички да се намиратъ въ София, ние ще създадемъ единъ голямъ апаратъ, г-да, който ще бѣде много мъженъ за работа. Касае се, следователно, не за принципа — принципътъ азъ го свързвамъ само съ създаването на единъ много по-голямъ институтъ, върховния стопански съветъ — а се касае за организацията.

И тамъ г. министърътъ би тръбвало да се съгласи съ известни измѣнения.

Втора бележка. Защо този институтъ да бѣде автономенъ? Азъ питамъ и се надѣвамъ, че г. министърътъ ще ми отговори. Този институтъ е съвѣщателенъ въ висша степенъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Вие искате сами да не е бюрократически. А щомъ не е бюрократически, тръбва да бѣде автономенъ.

И. Януловъ (с. д): А, не! На този въпросъ азъ сега ще Ви отговоря. Тукъ Вие имате една много красива игра на думи, която, обаче, е безъ съдържание, г. министре.

Министъръ Д. Мишайковъ: Не е игра.

И. Януловъ (с. д): Той не бива да бѣде бюрократически. И азъ бихъ желалъ много отъ учрежденията въ България да не бѣдатъ бюрократически. Но азъ държа и за отговорността, държа на конституционната отговорност на единъ министъръ, който не бива да си намѣри една добра възглавничка и да каже: „Имаме единъ автономенъ институтъ“. Вие чувате, г. министре, какъ г. министърътъ на финанситъ ми отговаря на всички мои речи тукъ за Българската народна банка: „Азъ не се мѣся тамъ, азъ нищо не мога да направя“. Азъ му казвамъ, че има едно решение на Министерския съветъ отъ месецъ юлий м. г. за намаление на скontoвия процентъ на банката на 8%, най-много на 9%. Осемъ месеца минаватъ отъ тогава, а упраздителниятъ съветъ на Народната банка не ви слуша! Тя е автономна! Ако ние направихме една жертва въз основа на Женевския протоколъ, азъ ви питамъ: защо тукъ ще правимъ тая жертва? Вие направихте тая стѣпка за държавнитъ стопански предприятия — за мина „Перникъ“ и т. н. Въпросътъ бѣше за счетоводна автономност, т. е. да се знае какъвъ е приходътъ и какъвъ е разходътъ, за да не може държавата да изчерпва приходитъ за бюрократически цели, а разходитъ да бѣдатъ много малки и да не могатъ да служатъ за развитието на предприятието. Тукъ, г-да, нѣмаме едно предприятие. Въ чл. 3 на законопроекта изрично е казано, че износниятъ институтъ не може да се занимава съ търговия. Той ще дава мнения, той ще събира статистики, той ще проучва, той ще съсѣрфдоточава, той ще се занимава съ законопроекти, той ще разглежда правилници. Питамъ Ви азъ: защо той ще бѣде автономенъ? Та, г. министре, той Ви е дѣсната рѣка — той не може да бѣде автономенъ, той не може да влиза въ конфликтъ никога съ Васъ. Вие водите стопанската политика на България, на която едната частъ е експортната политика. Това е политика. Тая политика не може да се отстъпва на единъ автономенъ институтъ. Въпросътъ е ясенъ и изчерпанъ: безспорно е, че голя институтъ въ никой случай не може да бѣде автономенъ. Ние държимъ Васъ, както Ви и държимъ досега, отговорни за тая политика. Вие ще имате това съвѣщателно гѣло; то ще Ви казва своитъ мнения.

Бѣше прокарано, че директорътъ, като се назначава отъ Министерския съветъ, се уволнява отъ Народното събрание! За единъ износенъ институтъ съ съвѣщателенъ характеръ! Но въ комисията се прие моето предложение, че не бива тукъ да мѣсимъ Народното събрание, и това постановление го измѣнихме въ смисълъ, че директорътъ нѣма да се уволнява отъ Народното събрание. Азъ бихъ желалъ директорътъ и поддиректорътъ да се зачеркнатъ и да остане само главенъ секретаръ, изборътъ на който ще бѣде една отъ най-мѣжнитъ задачи за г. министра. Този главенъ секретаръ, безспорно, ще му бѣде дѣсната рѣка, а всичко друго да бѣде оная голяма връзка, на която азъ спирамъ вашето внимание.

Нѣкои въстанаха срещу това, че съветътъ на този институтъ билъ многоброенъ, защото въ него влизали около 40 души и защото този съветъ би струвалъ много скѣпо на България. Азъ нѣма да се съглася съ направеното разкритикуване на законопроекта, първо, дето изобщо се стричаше този законопроектъ, второ, дето нѣкои смѣтаха, че въобще не тръбва да се създава едно бюро или единъ институтъ за износъ, и, трето, дето пакъ нѣкои смѣтаха, че този съветъ може да струва десетки и стотици милиона лева на България. Не, г-да! Този съветъ ще се събира два пѣти на годината. Въ него влизатъ наистина 40 души, но тѣ могатъ дори да не получаватъ и дневни. Почти всички отъ васъ влизатъ въ разни съвети тукъ-тамъ. И азъ влизамъ въ нѣколко такива и не знамъ кога вземаме и кога не ония стотина лева на день, които ни се плащатъ. Следователно, не е загубата на България въ това отношение. Тия 40 души ще даватъ само мнения по въпроситъ за експорта,

ще се занимават с тия въпроси и т. н. Съдържанието на този законопроект е въ секциите. Секциите ще се състоят от по 6 души, главно делегати на търговско-индустриалните камари. И ако г. министърът съумее да организира тия секции — а секциите се разбират за всеки ресор, за всяка област, бих казал, просто за всеки продукт; напр., секция за тютюна, секция за виното, секция за брашната и т. н. — тия секции ще работят. Голфмото ще бъде един съвет, който ще ви даде директивите.

Нѣкои въстанаха дотогава, че този съвет се прокарвало да има и представител на Върховния съвет на труда. Това предложение бѣ направено от менъ и то се прокара. Защото, смѣтамъ, че всетаки трѣбва да има единъ представител и на труда. Но като виждаме какъ сѣ разцепени работниците, намѣрихме, че е по-добре да бѣде делегат на Върховния съвет на труда, като държавно учреждение. За кооперациите се срещна сѣщо затруднение, защото и тѣ сѣ разцепени. И затуй се видѣ, че е добре да има по единъ представител на Съюза на популяризираните банки и на федерацията. Азъ бихъ молилъ г. министра, направеното измѣнение, както е сега, да се поправи въ една такава форма, че да има по единъ представител на земеделските, на кредитните, на потребителните и на производителните кооперации, макаръ тѣ да се посочватъ отъ страна на Върховния съвет на кооперациите.

Следъ това, г-да, азъ ви спирамъ вниманието на последния въпросъ, а той е, дали ние ще можемъ да създадемъ необходимия вътрешенъ контролъ за доброто качество на стоките, изнасяни отъ България. Не е достатъчно да се залепи само експортната марка. Загубите ще бѣдатъ много по-големи, отколкото ако я нѣма, ако ние действително компрометираме тая експортна марка.

Законопроектътъ има единъ много голѣмъ нѣдѣжъ, на който азъ спрѣхъ вниманието на комисията и върху който г. министърътъ каза, че ще помисли, но по който, ако законопроектътъ не се измѣни, азъ моля сѣ една специална наредба непременно да се направи нѣщо. Въ законопроекта се казва: „Възлага се на контролните органи“ — но кои сѣ тѣ, никѣде това не се казва — „да бдятъ за опаковката, за съдържанието“ и т. н., изобщо за спазването на всички необходими условия за доброто качество на стоките. Но кои сѣ тия контролни органи, това не се казва.

Министъръ Д. Мишайковъ: Това сѣ подробности.

И. Януловъ (с. д): Да, подробности, но такава подробностъ може да събори законопроекта.

Министъръ Д. Мишайковъ: Позволете! Подробностите на всяка една работа — не само въ тая област — не могатъ да се предвидятъ въ законопроектъ. Тѣ ще се предвидятъ въ специаленъ правилникъ. И, следователно, всичко зависи отъ това, какъ ще бѣдатъ наредени тия подробности тамъ.

И. Януловъ (с. д): Да, това е единъ живъ организъмъ и, разбира се, че развитието му ще зависи отъ съдействието, което ще се даде отъ страна на стопанските съсловия, отъ усилията на другите министерства, при условие да не влизатъ въ конкуренция едно съ друго, което обстоятелство извънредно много спомага и за кризата, до която сме дошли. Недейте изпуска едно нѣщо изпредъ видъ. Че въ самия законъ трѣбва да бѣдатъ посочени контролните органи, за да могатъ тѣ да иматъ всичката властъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Ще си вържемъ ржцетъ, а ние трѣбва да правимъ опити.

И. Януловъ (с. д): Азъ зная, че каквито опити и да правите, добре е по този въпросъ да се помисли предварително. Вашите контролни органи, г. министре, не могатъ да бѣдатъ органи само на този комитетъ; Вие трѣбва да се възползвате, преди всичко отъ готовите органи, а тѣ сѣ органите на митниците.

Министъръ Д. Мишайковъ: Кой Ви каза, че нѣма да се възползуваме?

И. Януловъ (с. д): Но азъ питамъ: кой Ви каза, че тия органи непременно току-тъй ще се подчинятъ, когато всичко това не е добре уредено въ закона. Допустнете, че Вие не сте министъръ, че другъ е министъръ, че има друго управление и т. н. Ето защо, както казахъ, въ кра-

енъ случай това трѣбва да бѣде посочено въ правилника, понеже се казва въ самия законопроектъ, че подробностите ще се уредятъ въ специаленъ правилникъ, който ще има силата на законъ.

Г-да! За търговците-експортери се предвижда наказание тъмниченъ затворъ. Въ Камарата ние сме свикнали много често въ стопанските закони — вие, старите юристи, се подсмивате — да предвиждаме тъмниченъ затворъ! Знаете ли какво значи за онзи, който събрка при манипулирането съ експортната марка, да се предвиди тъмниченъ затворъ? Това се предвижда въ законопроекта и въроятъно ще мине, но, г-да, когато създавате контролъ, трѣбва контролата да бѣде извънредно компетентна и добросъвестна. Затова азъ предлагамъ този контролъ да бѣде ефикасенъ, а тѣй сѣщо и процедурата да се измѣни, за да може експортната марка действително да стане символъ на абсолютна сигурностъ за чужбина.

Завършвайки своите бележки, г-да, смѣтамъ, че Народното събрание трѣбва въ най-скоро време да се занимае — и азъ предлагамъ, че за това има още време или пъкъ въ следващите сесии на новата Камара — съ това, което вие, или ако искате, което ние пропуснахме въ 8, а азъ поддържамъ отъ 10 години — създаването на голѣмъ стопански планъ. Този голѣмъ стопански планъ трѣбва да стане една реалностъ. Създаването на единъ истински, жизнеспособенъ, свързващъ всички стопански и финансови ресори и институти Върховенъ стопански съветъ, трѣбва да стане сѣщо реалностъ, и тогава ние ще можемъ смѣло да погледнемъ на бъдещето, което става все по-трудно и по-трудно за цѣлия народъ и което ни изправя предъ една много сложна, много по-мѣчна задача, отколкото задачата, която има една голѣма индустриална страна като Германия, или Чехия и други напреднали индустриални държави. Защото стопанската мѣчнотия у насъ е свързана съ други тежки нещастия, които, както самата стопанска мѣчнотия, стоятъ надъ партиите, надъ нашите спорове — това сѣ другите две голѣми мѣчнотии: страшниятъ въпросъ за българските малцинства и въпросътъ за онѣзи финансови тежести, които изсмукватъ жизнените сили на нашето стопанство — репарациите. Тия три голѣми стопански мѣчнотии идатъ още повече да подчертаятъ значението на моята мисль. (Ржкоплѣскане отъ лѣвицата)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Хаимъ Фархи.

Х. Фархи (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нека предварително да ви заявя, че, вземайки думата, азъ ще се постарая да отбѣгвамъ всичко онова, което би било повторение на това, което другите г. г. оратори казаха по този въпросъ. Азъ ще се спра само на нѣкои отъ въпросите, по които, изглежда, има несъгласие между г. г. ораторите, и тия въпроси ще се помѣча да ги изясня така, както азъ ги разбирамъ. Но преди да почна, азъ бихъ измѣнилъ на своя дългъ, ако не се присѣдиня къмъ ония, които поздравиха г. министра на търговията и му благодариха, че внесе този законопроектъ, съ който се запълва една голѣма празнота въ нашето законодателство, което засѣга нашия стопански животъ. И веднага съ това азъ релевирамъ едно друго обстоятелство, което е много отраднo и много радостно — а това е, че министерството се вслуша напълно въ мненията, които бѣха поискани отъ неговата страна отъ компетентни институции, каквито сѣ търговските камари и Българския търговски съюзъ. Като се сравнятъ първоначалниятъ законопроектъ по тая материя, съ този, който се представя тукъ на г. г. народните представители, и се има предъ видъ изложението, дадено отъ търговско-индустриалните камари и отъ Търговския съюзъ, всѣки ще констатира съ радостъ, че министерството благодарение на тия мнения и изложения, можа да ни представи единъ почти завършенъ законопроектъ.

За значението на законопроекта азъ нѣма да говоря, защото изглежда, че по това има пълно единодушие между всички оратори, изходящи отъ разните партии, които взеха досега думата. Но има едно нѣщо, върху което азъ искамъ да се спра. То е, че когато говоримъ за експортенъ институтъ, или по-скоро, когато говоримъ за експортна политика въ България, за износъ на нашите произведения, ние се сравняваме съ страни, които иматъ въкове преди насъ самостоятеленъ политически и икономически животъ. А безспорно е, че ние не можемъ да имаме още днесъ такива институти, каквито могатъ да иматъ тия отъ въкове съществуващи стопански страни, и при това много по-богати отъ насъ.

Ето защо, ще ми позволите, за да мога и азъ да подчертая значението на този експортенъ институтъ, да направя едно сравнение съ една далечна страна, въ която

едвамъ отъ 10 години насамъ почва да се развива стопански животъ и въ която, благодарение на една здрава стопанска политика се констатира доста голѣмъ прогресъ. И случайно азъ се връщамъ едва преди 25 дни отъ тая страна. Имахъ възможностъ да видя съ очитъ си и да констатирамъ нѣкои работи, които сигурно ще бѣдатъ отъ интересъ и полза да ги чуете. Думата ми е за Палестина.

Вие знаете, че Палестина има голѣмъ експортъ на портокали, лимони и тѣй нареченитъ *gratfrucht* — нѣщо като голѣми портокали, които се консомиратъ много въ Англия и Америка. Преди 6 години, когато за пръвъ пътъ бѣхъ въ тая страна, видѣхъ и констатирахъ въ какво положение се намиратъ така нареченитъ баяри, портокалови градини. Следъ 5—6 години, т. е. до преди единъ месецъ случилъ се тоже въ сезона на беритбата на портокаловата рѣколта и мога да ви увѣря, че азъ просто останахъ изненаданъ отъ голѣмия прогресъ, който става тамъ. Докато презъ 1924 г. експортътъ на портокали въ странство е билъ презъ сезона само около 800 хиляди каси, за сѣщия периодъ време презъ тая година има вече 1.250.000 каси износъ. И докато до онова време пазаритъ за плазирането на този фруктъ бѣха доста ограничени — защото тогава само Англия консомираше повече, малко се прашаше въ странитъ на континента — днесъ вече има едно голѣмо увеличение: въ сравнение съ миналата година, презъ таагодишния сезонъ износътъ за Англия се увеличи съ 86 хиляди каси за континента — съ 115 хиляди каси. Като ви кажа, че цената на всѣка каса е отъ 12 до 17 английски шилинга, ще направите веднага смѣтка, че само отъ този фруктъ Палестина има единъ доходъ отъ близо единъ милионъ английски лири. И отъ нѣколко години насамъ палестинскиятъ бюджетъ се приключва само съ излишци.

Каква е уредбата на експорта тамъ? Вѣрно е, г-да, че тамъ има единъ елементъ, който ние го нѣмаме, единъ елементъ, който съществува по силата на самитъ обстоятелства. Тамъ има две сили, които контрибуиратъ за развитието на този експортъ. Едната сила е палестинското правителство. Но има друга сила, която е отъ значение: това сѣ голѣмитъ европейски капитали, които сѣ инвестирани тамъ.

П. Петковъ (нез): Така кажете.

Х. Фархи (д. сг): Но цѣлиятъ експортъ на този артикулъ — портокалитъ се върши само отъ две голѣми кооперации за износъ. Едната кооперация за износъ е тѣй наречената „Пардесъ“, която е позната и въ България. Нека отворя една малка скоба, за да ви кажа, че тая година има внесени въ България около 2 хиляди каси портокали. Макаръ че нѣма още търговски договоръ между Палестина и България и митото е много голѣмо, обаче, въпреки това, тази година въ България досега се занесоха около 2 хиляди каси; но изглежда, че има и други ангажменти. Кооперацията „Пардесъ“, заедно съ друга една кооперация, която се учреди преди 3 години, почти единствени манипулиратъ съ износа на портокали и лимони отъ Палестина за континента, за Англия и за други нѣкои страни. Тамъ има само едно бюро, тѣй нареченото „Бюро за търговия и индустрия“, което, макаръ и не държавно, допринася много за развитието на стопанския животъ на страната. Трѣбва да ви прибавя, както г. Петковъ ми направи възражение — което азъ знаехъ и преди да ми го направи — че онѣзи капитали, които се прашатъ днесъ тамъ, ние ги още нѣмаме. Има и други условия, по които азъ нѣма да говоря сега.

Азъ смѣтамъ, че този законопроектъ, превърнатъ въ законъ и добре използванъ, ще може, релативно, въ кратко време да ни даде възможностъ, ако не да излѣземъ напълно отъ това стопанско положение, въ което се намираме днесъ, то поне да почувствуваме едно голѣмо подобрене. Тукъ се явява само единъ споръ: институтътъ, който се предвижда въ този законопроектъ, отъ едни се нарича тежка машина, а други ги е страхъ, че ще коствува много пари. Г. г. народни представители! И най-тежкитъ машини въ свѣта много леко се въртятъ, ако има съответниятъ моторъ.

Д. Дрънски (д): Като ги намажешъ.

Х. Фархи (д. сг): Дадете ли съответенъ моторъ на дадена машина, тя непременно много леко ще се върти. Но въпросътъ е другъ: дали можете съ една лека машина да извършите тежка работа? Върху това не сме се спирали. Както и г. Януловъ призна, и ако мога така фигуративно да се изразя, ние тепърва създаваме единъ фокусъ, въ

който ще има да се концентриратъ всички лѣчи, които днесъ представляватъ стопанската политика у насъ. Съ стопанска политика се занимаватъ и общини, и окръзи, и търговски камари. Всѣки институтъ действува по свои разбирания, по свой темпъ. Една много щастлива концентрация на такава дейностъ ни дава именно настоящиятъ законопроектъ. Азъ не говоря за онѣзи артикули, които днесъ имаме готови за износъ, и за типизирането, амбалирането на които ще трѣбва да се погрижимъ, макаръ че за тѣхното пласиране на чуждитъ пазари отъ нѣколко години насамъ почнахме да срѣщаме доста затруднения. Но азъ говоря за насърдението и организирането износа на артикулитъ, за които говори законопроектътъ и които още не сѣ нагодени за износъ, но които могатъ да бѣдатъ нагодени.

Въ едно отъ заседанията на окръжния съветъ, където тоже имамъ честта да бѣда членъ, азъ чухъ единъ докладъ на Софийския окръженъ агрономъ, който докладъ просто ме изненада. Между другото въ него се каза, че въ Софийския окръгъ имало голѣмо свръхпроизводство на млѣко и поради това свръхпроизводство цената на млѣкото била много намалена и, следователно, трѣбвало да се спре това производството на млѣко.

И. Януловъ (с. д): Какъ е възможно това?

Х. Фархи (д. сг): Да, така се каза, г. Януловъ, това азъ чухъ въ Окрѣжния съветъ. Азъ останахъ учуденъ отъ такъвъ начинъ на разрешение на въпроса. Но азъ казвамъ: ако действително имаме свръхпроизводство на млѣко, а можемъ да имаме много по-голѣмо производство отъ това, което имаме днесъ, какво ни прѣчи да започнемъ да фабрикуваме единъ видъ български „Ементалъ“, да приготвяме едно типизирано сирене, което да получи репутацията на швейцарското сирене?

П. Петковъ (нез): Софийското сирене и безъ това е репутирано.

Х. Фархи (д. сг): Това е, което и азъ искамъ да кажа. Нашето сирене и въ днешната му даже груба и сурова форма съ апетитъ се яде въ странство.

П. Петковъ (нез): И въ България.

Х. Фархи (д. сг): А колко повече това ще стане, ако действително го поднасяме въ една форма по-атрактивна, по-хубава.

И. Януловъ (с. д): Въ сѣщностъ имаме намаляване на консомацията на млѣкото.

Х. Фархи (д. сг): Това не сѣ мои думи, г. Януловъ, това сѣ думи на единъ агрономъ, който, смѣтамъ, че е компетентенъ по въпроса.

Д. Петровъ (з. в): Идете да видите на каква низка цена селянинътъ продава млѣкото.

Х. Фархи (д. сг): Понеже има свръхпроизводство, затуй го продавали на много низка цена — това казва и агрономътъ. И като прави една калкулация, че млѣкото струва около 5—6 л. килограма, смѣта, че производителътъ на млѣко нѣма смѣтка да произвежда таково и, следователно, споредъ него, трѣбвало да спре това производство.

П. Петковъ (нез): Не спомена ли нѣщо за „фабрикуването“ на млѣкото въ преносна смисълъ на думата, за фалшифицирането му?

Х. Фархи (д. сг): Азъ не влизамъ въ разбирателство на тая материя, понеже смѣтамъ, че не му е тукъ мѣстото. Ако се падне случай, и по него въпросъ ще може да се говори.

Та азъ смѣтамъ, г-да, че производства отъ този характеръ, тепърва у насъ ще се създаватъ. Днесъ пакъ въ окръжния съветъ г. Маджаровъ пледиралъ съ единъ патосъ, който му прави честь, като българинъ, че ние трѣбва въ нашия окръгъ да се замислимъ за създаване на плантации съ овоцни дървета. Климатътъ помага, теренътъ помага, съществуватъ всички условия за това. Защо да не го направимъ? Аслѣ тамъ ще бѣде спасението. Всичко това трѣбва да се проучва, да се организира. А това, г. Януловъ, не може да го направи единъ главенъ секретаръ. Трѣбва да има единъ апаратъ съ пълна компетентностъ и авторитетностъ, да проучва всички тѣзи въпроси

и да имъ даде една правилна насока. Можемъ ли това да псвѣримъ на търговскитѣ камари, както нѣкои отъ г. г. ораторитѣ предлагатъ?

Г-да! Конференцията на бюрата на търговскитѣ камари се занима съ тѣзи въпроси. Азъ тоже, като членъ на Софийската търговска камара, взимамъ възможното активно участие въ нейнитѣ работи и мога да ви кажа това, което самата тя казва. Конференцията на бюрата на търговскитѣ камари, отъ името на общото бюро, отправи до г. министра на търговията, промишлеността и труда едно изложение отъ 3 декемврий миналата година, въ което между другото се казва, че търговскитѣ камари, благодарение на обстоятелството, че съ въпроса за насърчението, организирането и насочването на нашитѣ продукти за износъ се създава единъ голѣмъ кръгъ на действие, но тѣ сами намиратъ, че за тази цель трѣбва да се създаде единъ автономенъ институтъ. И азъ смѣтамъ, че тѣмко автономенъ трѣбва да бѣде този институтъ, за да не бѣде бюрократизиранъ. Прочее, отъ състава на общия съветъ, тъй както е предвиденъ въ законопроекта, азъ виждамъ едно щастливо съчетание на представители на теоритическата мисль съ такива на практическия животъ. Това е, което ние, представителитѣ на стопанскитѣ съсловия у насъ, винаги сме искали — тия две компетенции да се съчетаватъ, за да може да се очаква единъ положителенъ, полезенъ резултатъ. И като изключите директора и поддиректора, за които може да се допусне, че могатъ да бѣдатъ актутирани измежду представителитѣ на теоритическата мисль, всичкитѣ почти други, които ще взематъ участие въ този общъ съветъ на експортния институтъ, сѣ хора на практическия животъ. Тамъ имате представители на банки, на търговски камари, на земеделски камари — все хора отъ този родъ, които нѣма само да теоритизиратъ, но ще могатъ да постигнатъ отъ опитъ практическото реализиране на онова, което се съдържа въ законопроекта. Това отъ една страна. Отъ друга страна, ако ние речемъ да направимъ този експортенъ институтъ едно отдѣление при Министерството на търговията, промишлеността и труда, това значи да смѣсимъ въпроса за износа съ редъ други въпроси, съ оня комплексъ, оная сложностъ отъ въпроси, които единъ министъръ на търговията има да разрешава. А пъкъ отъ самото начало трѣбва да се даде възможностъ на този институтъ да насочи своитѣ усилия, изключително върху възложената му дейностъ и да му бѣдатъ развързани ръцетѣ въ смисль, да зависи само стъ една висша инстанция, както е предвидено — отъ Министерския съветъ. Само по този начинъ лицата, които ще бѣдатъ въ общия съветъ, ще могатъ да проявятъ свободни инициативи и, следователно, ще може да се разчита и на по-добри резултати. Но всичко това ще зависи главно отъ едно условие, което споменахъ и въ началото — г. министрътъ на търговията да попадне на човѣкъ, който ще бѣде въодушевенъ отъ амбицията да постигне положителни резултати съ този законопроектъ. И колкото повече сѣ развързани ръцетѣ на този директоръ, г. Януловъ, толкова по-голѣма и по-силна е неговата отговорностъ предъ онѣзи, които сѣ го поставили на това мѣсто.

И. Януловъ (с. д.): Г. Фархи! Недейте смѣсва тѣзи работи. Отговорността е на министра.

Х. Фархи (д. сг): Вие нѣщо пишехте, когато азъ казахъ една мисль, която ако бѣхте чули, не шѣхте да направите това възражение. Азъ казахъ следното. Г. министрътъ има много работи за разрешаване въ по-бѣрното му министерство и, ако ние се задоволимъ само съ снова кѣсо време, което би могълъ той да посвети на тази дейностъ, не можемъ да очакваме голѣми резултати. Следователно, трѣбва да има другъ факторъ, който всецѣло да се посвети на тази работа. Тогазъ можемъ да очакваме и по-добри резултати.

Второто възражение, което се прави, е, че това шѣло да коствува много днесъ, когато има общъ повикъ срещу финансовата и стопанска криза, която сѣществва въ нашата страна. Нѣкои отиватъ по-далечъ и казватъ: „Когато ние не сме въ състояние навреме да изплащаме заплатитѣ на нашитѣ чиновници, какъ можемъ да си позволимъ този луксъ?“ Г-да! Азъ ще ви направя една малка търговска смѣтка, безъ да теоритизирамъ. Въ каквато и друга форма да направите този институтъ, той ще ви коствува може би много повече, отколкото тъй, както е предвидено въ законопроекта. Ако речете да възприемете онова, което се лансира отъ нѣкои, штоо единъ общъ стопански съветъ да бѣде конституиранъ отъ членоветѣ на 5-тѣ търговски камари у насъ или отъ бюрата имъ, бѣдете увѣрени, че и тѣ ще консомиратъ онѣзи разходи,

които ще консомира и съветътъ, както е предвиденъ въ законопроекта.

Г. Т. Поповъ (нез): Работата е тамъ, че и безъ това пакъ ще се консомиратъ.

Х. Фархи (д. сг): Г. Поповъ! Не можете да ме убедите въ това, че ако ние дадемъ тази работа на търговскитѣ камари, тѣ ще могатъ да свършатъ своитѣ сесии за седми дни. Тогава търговскитѣ камари ще иматъ може би шест сесии въ годината вмѣсто една. Така че, консомираниѣ разходи ще бѣдатъ може би много повече отъ онова, което се предвижда днесъ. Защо? Защото преди всичко предполагамъ — както е редътъ въобще — че държавнитѣ чиновници, които сѣ визирани въ този законопроектъ и които ще бѣдатъ представители на държавни институти, въ изпълнение на тази своя служба, безспорно, нѣма да получатъ хонораръ, а ще получатъ таквъ ония, които не сѣ на държавна служба. Второ трѣбва да има единъ институтъ, който да приведе въ изпълнение, да екзекутира тѣзи планове и решения, които ще бѣдатъ взети отъ съвета. Тукъ се предвижда една колегия отъ трима души. Но акс бѣде едно отдѣление при министерството, смѣтате ли, че началствущитѣ лица ще бѣдатъ по-малко? Ще бѣдатъ размѣнени само етикетитѣ: вмѣсто директоръ — началникъ на отдѣление; вмѣсто поддиректоръ — ще имате подначалникъ. Само етикетитѣ ще бѣдатъ различни, обаче служитѣ и разходитѣ ще бѣдатъ едни и сѣщи. Така че, въ това отношение, струва ми се, че е много неоснователно да се твърди, че тъй както се предвижда структурата на тѣлото, което ще има да привежда въ изпълнение полженията, предвидени въ този законопроектъ, ще бѣде скѣпо. Това е, повтарямъ, неоснователно.

Другъ единъ въпросъ, върху който желая да спра вашето просвѣтено внимание, г. г. народни представители, който е сѣдбоносенъ, който зачеква и г. Януловъ, това е въпросътъ за контролата. Тъй както е постановено въ законопроекта да се извършва контролата, за мене не може да бѣде утешителна декларацията на г. министра, какво съ правилника тази материя ще бѣде уредена, защото, както и да бѣде уредена въ правилника тази материя, едно нѣщо си остава безспорно — че контролата може да бѣде упражнена върху готови за износъ и дори изнесени стоки, кждето и да се намиратъ тѣ.

Министръ Д. Мишайковъ: Даже и въ странство.

Х. Фархи (д. сг): Въ това именно съзираамъ азъ голѣмата опасностъ. . . .

Министръ Д. Мишайковъ: А, не.

Х. Фархи (д. сг): Защото контрола въ такава форма, доколкото ми е познато, не сѣществва никжде въ другитѣ страни.

Министръ Д. Мишайковъ: Италианцитѣ, които внасятъ въ Германия зеленчуци и плодове, следятъ дали внесениѣ зеленчуци и плодове отговарятъ на условията, които се предписватъ съгласно съ экспортната марка. Разбира се, тамъ не може да се забрани на продавача италиански експорторъ да продаде стоката си, обаче взематъ съответнитѣ мѣрки да бѣде той наказанъ за това, че не е изпълнилъ задълженията си. Тази контрола е може би най-важната, която се върши тамъ, кждето се прави вносъ.

Х. Фархи (д. сг): Да не се разбира, г. министре, че азъ съмъ противъ контролата?

Министръ Д. Мишайковъ: А, не.

Х. Фархи (д. сг): Азъ не съмъ противъ контролата, но говоря каква трѣбва да бѣде тя. Защото тъй, както е постановено въ законопроекта, предполага се, че даденъ контрольоръ може да отиде напр., въ Пловдивъ или въ Русе и да иска да се отвори вагонътъ, който е натоваренъ съ грозде, да отвори каситѣ, за да види доколко гроздето, което е опаковано, отговаря или не на условията и следъ това да се затворятъ каситѣ и да се експедира вагонътъ. А това може да коствува твърде много. Задържите ли вагона два дни на гарата, това значи да нѣмате грозде за експортъ. Азъ взехъ за примѣръ гроздето. Ами зеленчуцитѣ? Какво ще кажете за доматиѣ, напр.? И тамъ е сѣщото.

Министър Д. Мишайковъ: Тия работи сѣ така, но трѣбва да се предполага, че този, който ще управлява експортния институтъ, ще вземе мѣрки.

Х. Фархи (д. сг): Като говоря туй, азъ ще се помѣча да дамъ и рецептата, г. министре, и Вие може би ще я възприемете. За да не се явяватъ именно такива нежелателни случаи, азъ смѣтамъ, че ще бѣде добре, щото организирането на износа да става въ известни центрове

Т. Кънчевъ (д. сг): Производителни.

Х. Фархи (д. сг): . . . производителни, кѣдето трѣбва да има постояненъ контролоръ. Щомъ пристигне стока за износъ, контролорътъ веднага извършва контролата, поставя се марката и, веднѣжъ поставена марката, знае се вече, че тази стока е контролирана и нѣма кой да гони експортора нито тукъ, нито въ странство. Контролирането на една стока, отишла въ странство, има друго значение: да не би да имитиратъ експортната марка съ нѣкои други продукти, както става това съ нашитѣ тютюни. Наши тютюни се продаватъ отъ съседни намъ държави съ тѣхна експортна марка — български тютюни се продаватъ съ грѣцка марка за грѣцки тютюни, български тютюни се продаватъ съ египетска марка за египетски тютюни, когато въ сѣщностъ сѣ български. Та, казвамъ, еднѣжъ извършена тази контрола и поставена експортната марка, която дава гаранция, че продуктътъ, който се изнасятъ, отговарятъ напълно на качеството, което се изисква отъ този законъ, по-нататкъ нѣма абсолютно никаква нужда отъ контрола.

Министър Д. Мишайковъ: Да, но ако може цѣлото количество, което ще се изнася, да мине презъ очитѣ на контролора; ако практически е възможно това. Най-важна е комбинацията на тритѣ контроли: първо, контролата на мѣстото, кѣдето се опакова дадена стока, за да се изпрати; второ, контролата на митницата, която, обаче, трѣбва да бѣде пробна контрола, не да се контролира всѣка пратка; и, трето, контролата въ страната, въ която се прави вносъ на стоката. При една разумна комбинация на тѣзи три контроли, азъ вѣрвамъ, че ще се постигнатъ добри резултати. Напълно съмъ съгласенъ съ Васъ, че трѣбва да се избѣгне всичко онова, което може да затрудни експортора. Контролата трѣбва да бѣде нагодена така, че да даде максимумъ гаранция при минимумъ деранжиране.

Х. Фархи (д. сг): Не само деранжиране, а и едно евентуално изгниване на известни продукти.

Министър Д. Мишайковъ: Безспорно.

Х. Фархи (д. сг): Понеже говорихъ за Палестина, ще ви кажа какъ става тамъ контролата на портокалитѣ, които се изнасятъ, и това може да послужи като материалъ, когато ще се изработва правилникътъ за приложението на този законъ. Въ самитѣ баяри, портокалови градини — г. Кънчевъ имѣ удоволствието да вкуси отъ тия портокали —

Т. Кънчевъ (д. сг): Да, получени отъ Васъ.

Х. Фархи (д. сг): . . . въ самитѣ баяри се изпраща единъ специалистъ, асортировачъ и опаковачъ. Подъ неговъ надзоръ става сортирането и опаковането на портокалитѣ. Извършено веднѣжъ това и поставена марката, никѣде вече не се прави никаква контрола. Това е вече една реклама, рекламата на така нареченитѣ яфски портокали, които се дѣлятъ на първо и второ качество. Щомъ се каже, че портокалитѣ сѣ отъ Яфа, никой не пита какви сѣ портокалитѣ. Достатъчно е купувачътъ да знае това, за да бѣде сигуренъ каква стока купува. Ако може това да стане и у насъ, поне за нѣкои артикули, азъ смѣтамъ, че ще бѣде отъ полза.

Министър Д. Мишайковъ: Споредъ особенитѣ условия на артикула.

Х. Фархи (д. сг): Но тогава ще се съгласите, г. министре, че по-добре е да нѣма това стриктно опредѣляне въ чл. 21 отъ законопроекта, че се извършва контрола на продуктътъ, предназначени за износъ, или даже изнесени, защото тогава се отнема възможността за изработването на правилника въ горния духъ.

Министър Д. Мишайковъ: Ама това положение на законопроекта не трѣбва да се тълкува така, че външната контрола е задължителна за всѣки артикулъ.

Х. Фархи (д. сг): Но все пакъ може да бѣде задължителна.

Министър Д. Мишайковъ: Въ законопроекта се предвижда външна и вътрешна контрола. После практически ще се види кой артикулъ на каква контрола трѣбва да бѣде подложенъ, на вътрешна или на външна.

Х. Фархи (д. сг): Споредъ менъ, външната контрола трѣбва да се разбира по отношение имитирането на наши артикули.

Министър Д. Мишайковъ: Защо? Единъ нашъ експорторъ може да прати вънъ недобра стока. Защо да не се контролира и да не се улови, че е пратилъ тамъ такава стока?

Х. Фархи (д. сг): Това е съвсемъ другъ въпросъ, г. министре. Ще ми позволите тогава да кажа нѣколко думи по него. Той е много важенъ.

Г. г. народни представители! Всѣка държава произвежда стоки отъ различни качества и, безспорно, прави износъ на произведения отъ различни качества. И когато при менъ дойде пътникъ на тази фабрика и ми каже: „имамаъ този артикулъ“

Министър Д. Мишайковъ: Не ме разбрахте, г. Фархи.

Х. Фархи (д. сг): Може би.

Министър Д. Мишайковъ: Въпросътъ е само за ония пратки, които ще носятъ националната експортна марка, а не за останалия експортъ. Тамъ експорторитѣ сѣ свободни, нѣма какво да се занимаваме съ тѣхъ.

Х. Фархи (д. сг): Но за туй би имало друго сѣдство: митницитѣ и желѣзницитѣ да не приематъ никакви пратки, които не носятъ националната експортна марка.

Министър Д. Мишайковъ: Въпросътъ е тамъ — дали ще можемъ да организираме контрола така, че всѣка пратка, на която ще се тури експортната марка, да се преглежда отъ контролоръ. Мене ми се струва, че въ другитѣ страни въпросътъ не е така поставенъ. Не може всѣка пратка да се контролира. Има случаи, въ които изпращането на праткитѣ може да се централизира, но има случаи, въ които не може да стане това. И после, дали ще разполагаме съ толкова контролори, че въ опредѣлено време, въ опредѣленъ срокъ, да могатъ да се намѣрятъ по всички мѣста? Изобщо това е единъ въпросъ, който ние не знаемъ какъ ще се разреши.

Х. Фархи (д. сг): Въ всѣки случай, азъ повдигамъ тѣзи въпроси.

Министър Д. Мишайковъ: И азъ Ви благодаря, г. Фархи, че ги повдигате, за да може да се изяснятъ.

Х. Фархи (д. сг): И тѣй, г. г. народни представители, общо взето, законопроектъ е отъ сѣдбоносно значение за нашата страна, особено пъкъ за насъ, търговцитѣ, защото ние смѣтаме, че, при правилно и сполучливо прилагане на положенията, предвидени въ законопроекта, ще можемъ, следъ релативно кратко време, да поотдѣхнемъ малко отъ кризата, която днесъ ни души, и по този начинъ да тръгнемъ по пътя, който ще носи щастие за нашата страна. (Ръкоплѣскане отъ сговориститѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Дрънски.

Д. Дрънски (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Всичкитѣ тѣзи обяснения, които се даватъ отъ депутатитѣ по законопроекта, който ни занимава, биха имали значение и стойностъ, ако следъ това законопроектъ иде въ комисията, кѣдето да бѣде обсъжданъ наново. Защото, ако това второ четене се смѣтне като действително второ четене, при което трѣбва да се направятъ всички възможни поправки, тѣзи дебати ставатъ излишни и всички забележки, които се правятъ, сѣ абсолютно не намѣсто.

Министър Д. Мишайковъ: Въ вторникъ ще стане гласуването на законопроекта членъ по членъ. Азъ ще приема да обсъдя всички конкретни предложения, които ще бѣдатъ направени.

Д. Дрънски (д): Туй е малко успокоително, малко надеждно.

Г. г. народни представители! Тръбва да се констатира, че по принцип всички говоривши представители на партията групи се изказват благоприятно за законопроекта, отъ гледище на целия, които той преследва, а именно да се създаде един институт, който ще има за главна задача да фаворизира нашия износ, за да може по тоя начин да се стабилизира търговският ни баланс, като чрез постоянен и все по-голям и по-голям износ той се направи все повече и повече активен и се гарантира нашето стопанство. При така поставени цели на този законопроект, той действително заслужава поддръжка, макаръ че, строго погледнато, според нас, той не е повече отъ едно копие на чуждестранен закон, съществувашъ, обаче, въ държави, които въ тяхното стопанско развитие сж отишли много напредъ и износътъ на които не е така ограниченъ, както е нашиятъ. Нашиятъ износъ се състои, бихъ казалъ, само въ земеделски и скотовъдни артикули. Ние нѣмаме индустрия, която да произвежда предмети за износъ, а изнасяме само храни отъ разни сортове и скотовъдски произведения.

Като се поставя въпросътъ отъ това гледище, искамъ да мина на втория въпросъ — доколко тоя институтъ, който се създава съ такъвъ широкъ размахъ и въ такъвъ голѣмъ размѣръ, действително има оправдание при целия, които му се поставятъ, и които, колкото и да бждатъ широкъ за насъ, въ сжщностъ сж много скромни и много малки за института, който ще има да ги провежда.

Безъ да задържамъ вашето внимание повече, азъ смѣтамъ, г-да, че ако се създава такъвъ институтъ, нѣма защо съставътъ му да бжде такъвъ, какъвто го опредѣля законопроектътъ на г. министра на търговията. Този съставъ се разкритикува отъ всички, и моята дума ще бжде въ сжщия смисълъ — че този съставъ трѣбва да бжде коригиранъ. За насъ тоя институтъ е извънредно много бюрократиченъ и въ своята автономностъ надминава нуждитъ, които го налагатъ. Създаденъ тъй бюрократиченъ и автономенъ, тоя институтъ надминава задачите, които има да върши.

Г-да! Той е бюрократиченъ и споредъ самия законопроектъ — искамъ да кажа, че главната му частъ, така назована „общъ съветъ“, споредъ мене, е излишна. Общиятъ съветъ има своитѣ функции. Къмъ него се основаватъ секции и секционни комитети, които сжщо иматъ своитѣ функции, но всѣки, който прочете законопроекта подробно и внимателно и съпостави текстоветъ на чл. 9 и на чл. 13, ще намѣри, че функцията на тѣзи два, така да ги назова, подинститутъ — общиятъ съветъ и секциите и секционните комитети — сж едни и сжщи. Тогава не бихъ могълъ да разбера, защо общиятъ съветъ ще бжде комплектуванъ отъ 48—50 души, когато секциите и секционните комитети ще иматъ сжщото предназначение и сжщата задача? Забележете добре, г. г. народни представители, че въ основата на тоя институтъ се поставя задачата да фаворизира търговията. Но търговията не е въпросъ на много разсѣждения, търговията е въпросъ на схващане, въпросъ на бързина. Не искамъ да кажа, както казватъ французитѣ, че търговията е изкуство да измамишъ нѣкого, но тя изисква по-бързъ размахъ, по-голямъ активностъ, тя не чака много разсѣждения. Ако да разсѣждавашъ е дѣло на много хора, да действувашъ е работа на едно или на двама. Щомъ тоя институтъ ще има за задача да действува, за да повдигне, да разшири, да възмогне, да осигури, да стабилизира, да фаворизира нашата търговия, тѣзи голѣми съвети и комитети, които ще има да разсѣждаватъ може би съ месеци и години, така да се каже, за да търсятъ пазаръ тукъ, да го търсятъ тамъ, и пр., по-скоро ще спънатъ работата, когато единъ по-малъкъ съставъ, съ избрани компетенции въ него, ще има възможностъ да разглежда въпроситѣ по-бърже и да действува по-бърже.

Г-да! Въпросътъ за този институтъ се поставя въ свръзка съ единъ другъ въпросъ, който сжщо така е особено важенъ и за разрешаването на който законопроектътъ дава права на така установенитѣ два подинститута — секциите и секционнитѣ комитети. Това е така назованиятъ въпросъ за рационализацията на нашето производство. Този терминъ е новъ и доби значение и право на гражданство едва напоследъкъ. Смѣта се, че досега всѣка дейностъ въ развитието на производството е била безсистемна, не е имало строго опредѣленъ планъ, и затова, когато се каже, че едно производство ще се рационализира, разбира се, че въпросътъ вече се поставя ясно, категорично, разумно, въ пѣтя на едно по-правилно и сериозно разрешение. Действително, г-да, въпросътъ за рационализацията е много важенъ. Сега-засага той не може да ни занимава, но все пакъ, предъ видъ голѣмото значение,

което той има, предъ видъ необходимостта да се вземе подъ внимание въ свръзка съ създаването на този експортенъ институтъ, азъ смѣтамъ, че, отъ това гледище, и общиятъ съветъ, и секциите, и секционнитѣ комитети, и дирекцията съ директори, поддиректори и секретари — всичко това е много сложна и тежка машина, машина, която, бихъ казалъ, въ противовесъ на думитѣ на почитаемия г. Фархи, при целия, които се преследватъ, е много голѣма, за да може да се върти. Не е достатъчно само да има бурми — има нужда да бжде тая машина и намазана. И когато говоря за това намазване, азъ смѣтамъ, че г. Фархи не е правъ, като мисли, че този институтъ нѣма да коствува много на нашата страна.

Тръбва да ви обърна внимание, г. г. народни представители, че създаването, установяването на тоя институтъ се туря въ връзка съ токущо приетия законъ за стопанското повдигане на страната, защото сръдствата, които трѣбва да се изразходватъ, които сж необходими за създаването на този институтъ, ще се черпятъ, споредъ законопроекта, за стопанското повдигане на страната. Тѣзи сръдства ще се добиятъ отъ фонда, който ще се създаде отъ сумитѣ, събирани най-вече отъ печалбитѣ на мина „Перникъ“. Съгласно токущо гласувания законъ, дотогава, докогато фондътъ не е нарастналъ на сума 60.000.000 л., никакви суми отъ него не може да бждатъ изразходвани. И сега си задавамъ въпроса, кога, по силата на това нареждане на токущо гласувания законъ за стопанското повдигане на страната, въпросътъ за експортния институтъ ще се постави на реална почва, когато...

Министъръ Д. Мишайковъ: Имаме 69.000.000 л.

Д. Дрънски (д): Значи, имате паритѣ. Тогава автономията на този институтъ за какво ще ви служи? Не мислите ли, че тая автономия се създава изключително заради туй, защото по силата на закона ще има да се урежда единъ бюджетъ за заплати и възнаграждения, който бюджетъ ще трѣбва да отмени отъ вниманието на Народното събрание?

Министъръ Д. Мишайковъ: Въ закона е предвидено, че всѣка година институтътъ дава отчетъ на Народното събрание.

Д. Дрънски (д): Прави единъ докладъ, това е вѣрно, но тоя докладъ какъвъ ще бжде за една изтекла година, за една дейностъ, която е вече извършена?

Министъръ Д. Мишайковъ: Това ще даде поводъ на Парламента да направи промѣни въ бждеще.

Д. Дрънски (д): Защо ще има нужда да се промѣня законътъ после, когато още сега можемъ да разрешимъ въпроса, като го създадемъ съ всички права на единъ абсолютенъ контролъ?

Министъръ Д. Мишайковъ: Може ли единъ такъвъ институтъ да разходва суми споредъ параграфи, опредѣлени за цѣла година единъ пѣтъ, когато неговитѣ нужди се измѣняватъ всѣки день? Това не е учреждение като другитѣ учреждения. Това е единъ институтъ, който ще има да извършва всевъзможни работи, да праща хора да събиратъ информации и т. н.

Д. Дрънски (д): Това го приемамъ, г. министре. Но когато атакуваме голѣмия размѣръ на института, ние искаме да Ви кажемъ, че този институтъ може да бжде сведенъ до едно малко учреждение, което да бжде придадено къмъ Вашето министерство, да има единъ бюджетъ, който ще бжде предварително вотиранъ, както ще се вотира и допълнителнитѣ кредити за нуждитѣ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Разходитѣ за информация не може да се опредѣлятъ предварително. Азъ ще ви докажа, че институтътъ не е голѣмъ, а само общиятъ съветъ е голѣмъ. Всичко друго е много малко, минимално. А пъкъ не е общиятъ съветъ, който ще върши работата; секционнитѣ комитети сж, които ще вършатъ работата.

Д. Дрънски (д): Именно, което Ви казахъ, че този съветъ е излишенъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Не е излишенъ. Какъ може да бжде начертана програмата на този институтъ безъ, да се изслушатъ всички ония, които сж заинтересовани?

Д. Дрънски (д): Вие искате да Ви чета двата параграфа, по които говоря ли? Четете ги и вижте, общиятъ съветъ нѣма ли сжщитѣ функции, каквито иматъ и секционнитѣ комитети.

Министъръ Д. Мишайковъ: Не сж сжщитѣ.

Д. Дрънски (д): Тогава това, което искате да дадете на общия съветъ, е така излишна работа, че го прави свършено излишенъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Това е схващане.

Д. Дрънски (д): Ето защо, г. г. народни представители, когато говоримъ за автономия и бюрократизъмъ, азъ поддържамъ гледището, изказано тукъ отъ г. г. народнитѣ представители, че действително въ този законопроектъ има едно натрупване на личности, на отѣли, на функции, които могатъ да бждатъ изпълнявани отъ единъ много по-малкъ съставъ, отъ единъ институтъ съ много по-малко хора.

И азъ ще забележа, че не мога да схвана правилно, може би, функциитѣ на директората и на неговата канцелария. Вземете глава IV, въ която се говори за дирекцията и канцеларията. Тамъ се казва само това, че директорътъ, поддиректорътъ и главниятъ секретаръ се назначаватъ по този начинъ и уволняватъ по този начинъ. Директорътъ депозира ежегодно въ Народното събрание отчетъ за дейността на института. Ако е само тая функция на директора, позволете ми да ви кажа, че е излишенъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Кой ще подготвя работата на съвета и на секционнитѣ комитети и кой ще привежда въ изпълнение тѣхнитѣ решения?

Д. Дрънски (д): Позволете ми да Ви кажа, че ако държите на този така широкъ съветъ, ще имате единъ директоръ, на когото функцията ще бжде само тази, да свиква съвета на заседание два пѣти въ годината, да седи, да слуша какво говорятъ въ съвета и следъ туй . . .

Министъръ Д. Мишайковъ: Това не е сериозно.

Д. Дрънски (д): Общиятъ съветъ върши следното: изготвя програма за дейността на института. Ако е тая функцията на общия съветъ, питамъ се, какво ще върши директорътъ?

Министъръ Д. Мишайковъ: Ами кой ще приготвя проекта за тая програма?

Д. Дрънски (д): Самиятъ съветъ ще се занимава.

Министъръ Д. Мишайковъ: Вие нали сте участвували въ такива колективни учреждения?

Д. Дрънски (д): Участвувамъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Ако се събератъ безъ да има проектъ, ще може ли да се свърши работа?

Д. Дрънски (д): Азъ Ви казвамъ, че Вие, като министъръ, ще имате едно отѣделение и, ако не можете Вие, тогава Вашиятъ началникъ . . .

Министъръ Д. Мишайковъ: Началникътъ не може, защото има много друга работа.

Д. Дрънски (д): Не може — тамъ е въпросътъ!

Министъръ Д. Мишайковъ: Нали искаме тази работа да върви по-добре, отколкото е вървѣла досега? Това е целта — искаме да натоваримъ единъ, двама или трима души специално съ тая работа. Ако смѣтате, че специализацията на работа не е полезна, тогава е другъ въпросътъ.

Д. Дрънски (д): Специализацията е нужна на института въ смисълъ на необходимостъ да се създаде, за да се улесни износътъ, което сжщо е необходимо. Но какъ смѣтате, че е абсолютно невъзможна тая работа безъ този голѣмъ апаратъ, който се създава?

Министъръ Д. Мишайковъ: По-добре ще върви, ако се специализира.

Д. Дрънски (д): Ние смѣтаме, че това е възможно, но че нѣма нужда отъ това наименование „дирекция“, налѣво и надѣсно все съ голѣми фирми, безъ да има въ сжщностъ голѣма работа, голѣми резултати. Казахъ, касае се за едно търговско предприятие — дайте възможностъ да бжде по-подвижно, по-гѣвкаво.

Министъръ Д. Мишайковъ: То не е търговско предприятие. Казано е, че на института се забранява да се занимава съ търговия.

Д. Дрънски (д): Търговско предприятие не въ смисълъ да се занимава съ търговия, а да регулира търговията.

Министъръ Д. Мишайковъ: Търговско предприятие, казвате. Търговско предприятие значи, предприятие, което се занимава съ търговия.

Б. Павловъ (д): Едно експортно бюро е пакъ търговско предприятие.

Министъръ Д. Мишайковъ: Ако е търговско предприятие, трѣбва да се занимава съ търговия.

Д. Дрънски (д): Азъ искамъ да кажа туй, което казахъ — улеснява търговията на България съ външния свѣтъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Значи, не сте се изразили ясно. Дайте ми една рецепта по-правилна и азъ ще я приема. Вие само критикувате, а не казвате какво да направимъ.

Д. Дрънски (д): Приблизително Ви казахъ. Ако ме натоварите да изработя законопроектъ, ще изработя такъвъ и ще Ви го представя. Азъ Ви казахъ, че споредъ нашето гледище, този бюрократически институтъ ще замедли работата.

Министъръ Д. Мишайковъ: Азъ ще ви прочета списъка на общия съветъ, за да видите, че само 12 души сж членовници.

Д. Дрънски (д): Какво ще искате отъ председателя на комисията по Министерството на търговията при Народното събрание, когато той е единъ адвокатъ? Ако търсите компетенцията на адвокати, обърнете се къмъ Адвокатския съветъ. Питамъ се азъ: защо сж толкозъ много хора? Единъ експортенъ институтъ нѣма нужда отъ 48 души. Достатъчни сж 10 души компетентни по всички въпроси.

Министъръ Д. Мишайковъ: Трѣбва да кажете, кои да съкратимъ.

Д. Дрънски (д): Това е критиката, която Ви правимъ. И, правейки тая критика, ние едновременно даваме рецептата и нашето гледище за организирането, съгласно нашето схващане, на този институтъ.

Говори се за контрола. Действително, този въпросъ не е малкъ. Единъ голѣмъ дефектъ на закона е и това, че тази контрола въ закона не е уредена. Какъ ще уредите вие странично една контрола, когато тази контрола може да има права, каквито законътъ не ѝ дава, и да върши, бихъ казалъ, една дейностъ, която право загатна г. Фархи, може да спъне пакъ износа и целитѣ на това предприятие, вмѣсто да ги поощри и да ги фаворизира?

Ето защо, азъ мисля, че тѣзи въпроси, които се повдигнаха тукъ отъ нѣкои оратори и единодушното гледище на които показва, че действително тоя законопроектъ има курси, има дефекти, заслужава да бждатъ разгледани на нова смѣтка въ комисията.

Министъръ Д. Мишайковъ: Да сте дошли, когато сме заседавали. Азъ не мога да приемамъ да ми се връща законопроектътъ втори пѣтъ въ комисията.

Д. Дрънски (д): Г. министре! Ние за Вашъ хатѣръ отложихме разискванията на законопроекта по принципъ, за да имаме възможностъ сега да се изкажемъ.

Министъръ Д. Мишайковъ: Това не е върно. Протестирамъ, г. Дрънски! Азъ отстъпихъ тогава и за Вашъ хатѣръ се съгласихъ да станатъ дебатитѣ при второто четене.

Д. Дрънски (д): Ами Вие искахте това.

Министъръ Д. Мишайковъ: Не съмъ го искалъ. Казахъ, че съмъ съгласенъ, понеже Народното събрание, депутатитѣ го искаха. Чудно нѣщо! Много се заяждате, г. Дрънски!

Д. Дрънски (д): Когато по тоя начинъ Ви се правятъ отстъпки, Вие недейте така възторжено заявява, че второто четене на законопроекта сега минава и никакви комисии по-нататкъ не могатъ да работятъ по него.

Министър Д. Мишайковъ: Комисията си свърши работата. Азъ не съмъ виновенъ.

Д. Дрънски (д): Ние знаемъ реда, г. министре.

Министър Д. Мишайковъ: Като го знаете, защо говорите?

Д. Дрънски (д): Защо Вие го измѣнявате и следъ това не давате право да искаме повторното разглеждане на законопроекта въ комисията?

Министър Д. Мишайковъ: Азъ не съмъ измѣнялъ никакъвъ редъ, г. Дрънски, а вие, депутатитѣ, го измѣняхте, защото искахте да имате време да се подготвите.

Д. Дрънски (д): И сега Вие искате да ни спъвате въ разсужденията и въ критикитѣ, които правимъ!

Азъ не искахъ да влизамъ въ споръ съ Васъ, г. министре.

Министър Д. Мишайковъ: Е, добре!

Д. Дрънски (д): Но въ всѣки случай, азъ смѣтамъ, че критикитѣ, които се правятъ, все пакъ иматъ известно основание, ...

Министър Д. Мишайковъ: Щомъ ми представите нѣщо по-умно отъ моето, ще го приема.

Д. Дрънски (д): ... и Вие не можете така съ единъ замахъ на безгрижие и индиферентностъ да ги отхвърляте.

Министър Д. Мишайковъ: Е, хайде пъкъ сега, „безгрижие“ и „индиферентностъ“!

Д. Дрънски (д): Вслушайте се въ критикитѣ. Опозицията тукъ не е създадена само да ви прѣчи, ...

Министър Д. Мишайковъ: Зная, бе братко!

Д. Дрънски (д): ... а е създадена, като схване известни неправилни работи, да Ви обърне вниманието върху тѣхъ.

Министър Д. Мишайковъ: Не е този маниерътъ.

Д. Дрънски (д): Ние Ви дадохме доказателства, че по принципъ всички сме съгласни, доволни сме отъ законопроекта, само че, критикувайки го, ние искаме да бждатъ изхвърлени известни дефекти отъ него. Тази критика е законна, тя не грѣбва да Ви дразни. Напротивъ, Вие ще вземете поука отъ нея, защото, може би, тя ще Ви бжде много по-полезна, отколкото всички похвали, които ще получите откъдето и да е.

Министър Д. Мишайковъ: Азъ не очаквамъ похвали. Чакамъ само да ми се направятъ конкретни предложения и, като видя, че едно конкретно предложение е по-хубаво отъ това, което азъ съмъ далъ, ще го приема.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Александъръ Радоловъ.

А. Радоловъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ ида да кажа думата на нашата група по тоя въпросъ, макаръ другъ да бѣше натоваренъ да говори, защото тоя законопроектъ е отъ голѣмо значение и по принципа му и ние ще трѣбва да кажемъ нашата дума. Безспорно, това е единъ полезенъ и навременъ законопроектъ. Бѣше време, когато държавата можеше да не влага грижи, можеше да не мисли за износа на произведенията на своето стопанство. Обаче, днесъ това време мина и се налага на държавата — не само тая, не само следващата година, но и дълго време за въ бѣдеще, защото изглежда, че положението по-нататкъ ще се отегчава още повече — налага се, казвамъ, на държавата да полага все по-сериозни и по-сериозни грижи за износа на произведенията, които има въ страната. Нѣщо повече: налага се даже тоя институтъ и Министерството на земледѣлието, които ще действуватъ въ съгласие, да даватъ до известна степенъ тонъ и на самото наше производство. Защото, както казахъ, условията ставатъ и ще ставатъ все по-тежки и по-тежки за въ бѣдеще. Нѣкога всички държави се стремѣха да произведатъ и да продаватъ своето производство по възможностъ на една по-голѣма и по-добра цена. Известни сѣ фактитѣ отъ миналото, когато въ случай

на свръхпроизводство американскитѣ производители сѣ изхвърляли грамадни количества кафе въ морето, само и само да не падне неговата цена. Знае се сѣщо, че когато е имало свръхпроизводство на храни въ различнитѣ държави, крупнитѣ фирми сѣ ги задържали за известно време, за да дочакатъ по-благоприятни условия. Днесъ, обаче, положението се измѣня — собствено отъ миналата година, даже отъ по-миналата — а за въ бѣдеще това положение ще се отегчава още повече, защото нѣма вече еднаквостъ въ интереситѣ на странитѣ-производителки, защото не се влага единъ и сѣщи интересъ, както това бѣше въ миналото — да се даде възможностъ на производителя да добие по-голѣма цена за своето производство и по такъвъ начинъ да може по-добре да удовлетвори своитѣ нужди. Отъ миналата, изтеклата година, казвамъ, стана ясно, че на свѣтовния пазаръ се трѣва изъ малко по-другъ пътъ. А пътятъ е, че срещу стария начинъ, който бѣше осветенъ на свѣтовния пазаръ, изниква новиятъ начинъ или новото сръдство на борба, което ние виждаме да идва отъ страна на съветска Русия. Производството, което тя изнася, не се продава на свѣтовния пазаръ по костумени или по костумени цени.

Н. Пждаревъ (д. сг): Тѣ претендиратъ, че го продаватъ по костумени цени.

А. Радоловъ (з. в): Това производство се продава на такива цени, за да се разруши общиятъ, свѣтовниятъ пазаръ. Съветскитѣ републики или съветска Русия води една икономическа война — тя хвърля на пазара своето производство, като не прави смѣтка какво ѝ струва то, а като цели по-лесно и по-добре да удари странитѣ-производителки на сѣщото това производство. Не можемъ да си обяснимъ друго, защото това конкуренция. Напр., и презъ изтеклата година, когато не само България, като производителка, но и други държави нѣмаха смѣтка да пласиратъ своето производство по 2—250 л. килограмътъ жито — която се явява просто невъзможна цена, защото е необходима една цена поне 5 л., за да може производителътъ съ получената стойностъ да задоволи своитѣ необходими нужди — отъ Русия се изнася храни, които се продадоха на грѣцкия пазаръ по 80 ст. килограмътъ. Каквото ще да се приказва — че въ Русия има обширни полета, че въ Русия всичко става съ трактори, че въ Русия всичко става съ машини — всѣки единъ, който отъ малко-малко разбира отъ производство, ще види, че тая цена е съвършено низка съ огледъ на онова, което фактически коштува производството на производителя тамъ, независимо отъ това, дали той е частенъ стопанинъ или пъкъ държавата се явява като производителка съ своитѣ колхозни или съ своитѣ колективни стопанства. Като се направи и най-малката смѣтка — защото не само тамъ се употрѣбаватъ трактори, употрѣбаватъ се и тукъ, като е направено всичко възможно, за да се дадатъ горивнитѣ материали на една по възможностъ по-низка цена на производителя, правятъ се всички улеснения — трѣбва да ви заявя, че много стопани днесъ, при днешното положение предпочитатъ, да се възврънатъ пакъ къмъ стария начинъ на обработване своитѣ земи, съ волове и коне, отколкото съ трактори, защото намиратъ, че съ трактори производството имъ излиза по-скѣпо. Какъ тогава тамъ може цената на горивния материалъ и на всичко онова, което се употрѣбва, да бжде толкова низка, че на грѣцкия пазаръ единъ килограмъ жито да струва 80 ст.? Безспорно е, че тукъ има изкуственостъ.

Моятъ другаръ д-ръ Бешковъ, съ когото неотдавна ходихме въ Чехия, случайно се срещнахъ съ единъ представителъ на съветска Русия и отъ дума на дума — защото последниятъ искаше да оправдае тази низка цена на руското производство не съ икономическата война, която се води отъ страна на Русия, а съ евтинията, че толкова имъ струва производството тамъ — се запиказвали по този въпросъ. Д-ръ Бешковъ му възразилъ: „Какъ можемъ тогава да си обяснимъ, вашата захаръ да се продава по 2 или 3 л. на Цариградския пазаръ“, и по единъ околень начинъ го запиталъ: „У васъ какъ се продава захарътъ?“ Той отговорилъ: „Въ български пари пресмѣтнато, струва 28 л. килограмътъ“. — „Е добре, казва д-ръ Бешковъ, щомъ цената на захарътъ у васъ е 28 л., какъ можете сѣщата тая захаръ да я продавате на Цариградския пазаръ по 3 л. килограмътъ?“ И той казалъ: „Може би да сѣ не измѣнили условията“. — „Не, казва, не могатъ да се измѣнятъ условията“ — и така е — „цената на захарътъ не може така лесно да се измѣнява“. Ние сме производителна страна, ние сме и скотовѣдци, но никога не можемъ на Цариградския и на който и да е другъ пазаръ да продаваме на такива цени, че да конкурираме на руситѣ. Защо? Защото тѣ продаватъ тамъ едно агне, споредъ както това се съобща

въ Бургазката борса, за не повече от 50—60 л., когато тук, у нас, това никога, при днешните условия, не може да бъде. И там кой е оня стопанин, който би отхранил едно агне и да го продаде на такава цена? Никой. Безспорно е, че цената тук изкуствено се намалява. Сжщото е с царевичата, сжщото е и с ечемика, сжщото е с всички производства на земеделското стопанство на една страна, каквато се явява Русия. След като тая година имаме такава голяма конкуренция, безспорно, идущата година тя ще бъде още по-голяма. Защото не бива да мислим, че там се стои — и там се работи, и там се напредва, и там излизат с индустриално производство. Всъщност от вас е цел, че неотдавна русит хвърлиха 200 хиляди пишущи машини на германския пазар и поставиха въ невъзможност самит индустриалци там да продават своит машини. Въобще, каквото производство имат русит тй го хвърлят въ различнит страни, дето не се произвежда, не защото имат толкова нужда от пари, ами чисто и просто, за да подбият тамошния пазар. И аслж тй видях, че по пътя на войната не могат да продължат своето дѣло, и искат да го продължат по пътя на стопанската, на икономическата война. И какво по-голямо разнебитване на земеделскит стопанства, когато тй излизат на свѣтовния пазар да продават житото на 80 ст. или 1 л. килограмът! Българският производител, безспорно, не може да продаде това жито на подобна цена. Ако той би го продал на такава цена, то значи да умре просто от глад, да не може абсолютно нищо да си купи, за да удовлетвори своит стопански нужди. И ние виждаме, че напоследък се вземат известни мѣрки, но каточели ще трѣбва да се направи нѣщо повече, за да се вземат още по-сериозни мѣрки. На земеделската конференция, която се състоя въ Прага, се взема една резолюция, според която европейскит страни ще трѣбва да се явят въ защита на странит производители на храни, на земеделскит страни. Защото, тй както е пазарът, положението не само на България, но положението и на другит индустриални страни, рано или късно, ще се влоши. Виждаме, че и въ Обществото на народит даже се обмисля въпросът, да се вземат известни мѣрки, защото не бива да се оставят странит, въ които животът е уреден на началата на частната собственост, да бъдат смазани от тая война, която се отпочна и която ще се води съ все по-голяма и по-голяма сила. И азъ смѣтам, че тоя експортен институт ще дойде въ помощ на земеделското производство. Ако дори въ известни отношения това производство се яви не дотамъ подходящо за свѣтовния пазар, то ще може да се нагажда от самия тоя институт, който ще трѣбва да бъде много внимателен.

Отваряйки тѣзи скоби, азъ искамъ да обърна внимание на въпроса, който се засегна от мнозина, именно, да не би това учреждение да се изроди въ едно бюрократично учреждение, което да се занимава съ разписания и предписания, съ бумажни, минаващи от канцелария въ канцелария, съ всевъзможни окръжни и въ края на крайщата цѣлата негова дейност да се изроди въ тая насока. Ако то действително стане едно бюрократично учреждение, абсолютно никаква смисъл нѣма неговото създаване. Но азъ смѣтам, че както министърът на търговията, който внесе тоя законопроект, така и всѣки единъ министър, който въ утрешния денъ би дошелъ и би го замѣстилъ, би се движилъ от сжщит идеи, от сжщата голяма мисъл, за да се подпомогне на народното стопанство.

Чувахъ вчера единъ от нашит колеги тукъ да говори за нашит грозди и да казва, че тй добиватъ добра цена на разнит европейски пазари. Да, добиватъ добра цена на полския, специално на варшавския пазар, но тй имаха добра цена дотогава, докогато южна Русия не изтърси нѣколко десетки вагона грозде на една по-ниска цена, отколкото бѣше цената, на която се продаваше нашето грозде, и търговцит, фирмит, които износоха грозде, трѣбваше да загубятъ.

Сжщото нѣщо стана и съ яйцата. По-рано тй се изнасяха на една доста добра цена, обаче впоследствие, и въ Германия и въ Швейцария се внесе пакъ от сжщия източникъ едно голямо количество яйца и по тоя начинъ со подби цената на българскит яйца. Като говоря за тоя бранш, на който ние по-рано не сме обръщали внимание, азъ дължа да обърна вниманието на г. министра на търговията — нѣма го г. министърът на земеделството — че трѣбва да се обръща внимание не само върху типа на кокошката, която ние ще развъждаме въ нашит стопанства, ами нѣщо повече: трѣбва да се обърне внимание и на самия пазар за нашето яйчарство. Защото има ли единъ добре осигуренъ пазар, нашият селянин, който

се приспособява много лесно, веднага ще намѣри оная кокошка, която е най-добрата. Нѣма нужда тогава от насърчване да прави курници и да му се даватъ премии. Той всичко самъ ще си направи, обаче ще трѣбва да му се дадатъ едни добри познания, ще трѣбва да му се създадатъ добри условия. И една от задачитъ на тоя институтъ трѣбва да бъде тази. По всички браншове въобще на нашето производство тоя институтъ може да бъде много полезенъ. Но той може да бъде полезенъ повече за въ бъдеще. Той може да допринесе твърде много и за общото издигане не само на нашето селско и държавно стопанство, ами да допринесе твърде много и за заякчване финансит на България. Защото, г. г. народни представители, каквото ще и да се казва, малко внимание се е обръщало на нашия износъ, не се е обръщало онова внимание, което е необходимо. Нѣкога ние бѣхме завладѣли добри пазари за нашит тютюни. Впоследствие тия пазари се изпуснаха до голяма степен. Въ последно време виждаме, че и пазарът на розовата култура, на розовото масло, който сжщо бѣше добър, и той е влошенъ твърде много. Да не говоря за зърненит храни. Изглежда, че твърде малка е грижата на нашит съответни органи, за да се пласира българското производство, производството на земеделеца-стопанин.

Нека да върваме и нека да живѣемъ съ надеждата, че тоя институтъ, така, както ще се създаде, ще обърне своето внимание и въ тая насока. Нека се намѣрятъ подходящи, издигнати хора, на висотата на положението, за да заематъ мѣсто въ тоз институтъ, защото, да повтора и да потрети, той ще играе твърде голяма роля за въ бъдеще.

Ето, напоследък, не толкова от желание да се помогне производителът, колкото от желание да се помогне на лошото положение на държавнит финанси, пристѣпи се къмъ закупуване на храни от държавата. Това трѣбваше да се направи много по-рано, не да се прави едвамъ въ началото въ втората половина на м. януарий, въ началото на м. февруарий, а нѣкъде даже още да не е започнато. Това трѣбваше да се направи много по-рано, защото голяма част от производителит, 80% от тѣх вече бѣха се лишили от своит храни, тй бѣха ги продали и не можахъ да се възползуват от тая малка облага, ако мога така да се изразя, която имъ се дава съ закона за закупуване на храни от държавата. Сега създаваният експортен институт, както и съществуващата вече дирекция за закупуване и износъ на храни приличатъ много на нѣкогашния консорциумъ. И тогава, назремето, пакъ се закупуваха хранит под гаранцията на държавата или по-скоро за нейна смѣтка. И като се изчакаха благоприятни моменти, доби се добра цена, която даде удовлетворение на самит производители, които създаде горедолу добро положение за самит селски стопани. Този институт, който сега се създава, би могълъ, ако бѣше създаденъ по-рано, да изиграе сжщата роля. Но, макаръ и късно, добре е, че се пристѣпва поне сега къмъ създаването му и дано той — веднѣжъ създаденъ и функциониращъ — да окаже въ бъдеще благотворно въздействие. Защото, г. г. народни представители, както ви казахъ, ако и за въ бъдеще продължи да съществува тоза положение на свѣтовния пазар — а имаме всички изгледи за това — ние ще бъдемъ изправени предъ още по-тежко, още по-бедствено положение за нашия земеделски стопанин. Намалената до минимумъ цена на неговото зърнено производство — 2 л., 1.50 и дори до 1 л. килограмът е невъзможна за него; при нея той не може да получи необходимит срдства, за да удовлетвори своит, на своето семейство и на своето стопанство нужди. Ако и за въ бъдеще продължи това катастрофално спадане на ценит на произведенята на нашия селски стопанин, безспорно е, че той трѣбва да бъде подкрепенъ и държавата е, която трѣбва да се яви въ негова помощ.

Така че, нека да очакваме, че тоя институт, който сега се създава, ще изиграе голяма роля, която му предстои и ще оправдае надеждата, която не само ние, не само министърът на търговията, ами цѣла България му възлага.

Председателстващъ В. Димчевъ: Нѣма записани други оратори. Остава да се изкаже по законопроекта г. министърът. Това ще стане въ следното заседание.

За идното заседание въ вторникъ предлагамъ следния дневенъ редъ.

1. Трето четене на законопроекта за измѣнение на чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалит отъ обществени бедствия.

Второ четене на законопроектит:

2. За експортенъ институтъ (продължение разискванията).

3. За физическото възпитание на българската младеж.

Първо четене законопроектитъ:

4. За допълнение и измѣнение закона за Българската народна банка.

5. За създаване институтъ за заклети счетоводители.

6. За освобождаване отъ вносно мито и пр. внасянитѣ отъ странство стѣкла за покриване парници и оранжерии и пр.

7. Второ четене законопроекта за приемане дарението на Луиза и Димитъръ Станишеви.

8. Докладъ на прошетарната комисия по списъци: V, X, XII, XIII, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI и XXII.

Първо четене законопроектитъ:

9. За ревизиране договоритѣ за наемъ на фондови земи — зеленчукови градини и пр.

10. За измѣнение нѣкои членове отъ закона за адвокатитѣ и отъ търговския законъ.

11. За тълкувание на членъ единственъ отъ закона за измѣнение на чл. 18 отъ закона за земеделскитѣ опитни и контролни институти.

Второ четене законопроектитъ:

12. За възнаграждаване съ народна пенсия бившия министъръ Димитъръ Драгиевъ.

13. За възнаграждаване съ народна пенсия бившитѣ учители: Жакъ Фарделъ, Даниелъ Бланшу и Алоисъ Бюнтеръ.

14. За тълкувателенъ законъ къмъ чл. чл. 28, 92, 47 и 50 отъ закона за отчуждаване недвижими имоти за държавна и обществена полза.

Които приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство. Събранието приема.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. председателю! Какво става съ законопроекта за подпомагане на земеделѣца стопанинъ?

Председателствуващъ В. Димчевъ: Чакахме г. министра, но не дойде. Остава г. Кулевъ да свика комисията.

Н. Пждаревъ (д. сг): Добре.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато зъ 19 ч. 50 м.)

Подпредседателъ: В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: Н. С. ТЪРКАЛАНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Стр.	Стр.
Отпускъ, разрешенъ на народнитѣ представители: Георги Пъчевъ, Кирилъ Славовъ, Павелъ Георгиевъ, Никола Алексиевъ, Борисъ Наковъ Божковъ, Петъръ Миновъ, Добри Витановъ, Недѣлчо Топаловъ, Тончо Мечкарски, Ставри Андреевъ, Цвѣтко Цвѣтковъ, Димитъръ Бъровъ, Йосифъ Марулевъ и Димитъръ Яневъ	777
Законопроекти:	
1. за амнистия. (Предложение на народнитѣ представители Атанасъ Малиновъ, К. Муравиевъ и С. Дръновски). (Съобщение)	777
2. за допълнение и измѣнение закона за Българската народна банка. (Съобщение)	777
3. за фонда „Стопанско повдигане на страната“. (Трето четене — приемане)	777
4. за измѣнение на чл. 22 отъ закона за подпомагане пострадалитѣ отъ обществени бедствия. (Първо и второ четене приемане)	777
5. за експортенъ институтъ. (Второ четене — продължение разискванията)	778
Дневенъ редъ за следващото заседание	791